

bülten

enstitü

ekim • kasım • aralık 2025

İlkokul Çocuklarının
**söz
varlığı**
Projesi

Türkiye'nin İlk
Çocuk Söz Varlığı Derlemi
Kamuoyuna Sunuldu

S.13

İki Nokta Buluşmaları'nda
Ilyasah Shabazz'ı Ağırladık

S.37

Basel Adra ile "Kimin
Gerçeğini Görüyoruz?
Anlatının Dekolonizasyonu"

S.47

Düşünceye İlham Değişime Yön

İpek Coşkun Armağan
Genel Koordinatör

Enstitü Sosyalin son üç ayına dönüp baktığımızda, en çok üstünde durduğumuz temalardan biri “iyilik sosyolojisi” oldu. Kötülük üzerine çok konuşuyoruz. Haberlerde, romanlarda, filmlerde ve günlük sohbetlerde kötülüğün biçimleri sürekli önümüze seriliyor. Bu tekrar eden karanlık anlatılar, zihnimizde kötülüğün sanki insanlığın asli hâliymiş gibi yanlış bir algı yaratıyor. Oysa hayatın büyük kısmı iyilik üzerine kurulu. İnsanlığın gündelik pratiklerine dikkatlice baktığımızda, iyiliğin sessizce ama güçlü bir şekilde hayatın merkezinde durduğunu görüyoruz. İyilikten daha çok bahsetmek ve sosyolojiye iyiliğin perspektifinden bakma vaktinin geldiğini düşünüyoruz. Çalışmalarımızda da “iyilik sosyolojisi”

yaklaşımıyla iyiliğin görünmezleştiği toplumlarda yaşanan anlam kaybına dikkat çekerek sosyolojik bakışın yeniden düşünülmesi gerektiğini vurguluyor ve sosyal bilimcilere yeni bir çalışma alanı öneriyoruz.

Bu yeniden düşünme ihtiyacı, sadece sosyoloji ile sınırlı değil; sosyal bilimlerin hangi kavramlarla, hangi ölçütlerle ve kimin deneyimini “merkez” olarak konuştuğuna da uzanıyor.

Sosyal bilimlerin neyi normal, neyi istisna, neyi değerli, neyi yok sayılır gördüğünü baştan düşünmek, bizi doğal olarak yüzyıllar boyunca şekillenmiş düşünce biçimleri, dil alışkanlıkları, müfredat seçimleri ve sınıf düzenleri üzerine de kafa yormaya sevk ediyor.

Okullarda, ders kitaplarında, sınıf içi uygulamalarda ve ölçme-değerlendirmede varlığını sürdüren kolonyal varsayımlar, o kadar kökleşmiş durumda ki, çoğu zaman fark edilmeden kuşaktan kuşağa aktarılıyor. Eğitimdeki kolonyalist izleri yeniden düşünmek, derinlemesine analiz etmek ve sistematik biçimde dönüştürmek hâlâ önümüzde duran bir zorunluluk. Zira eğitim dediğimizde toplumun hangi bilgiye güveneceğini ve kimin sesini yetkin sayacağını belirleyen ölçütleri üreten bir mekanizmadan bahsediyoruz.

Elinizdeki bülten, son üç ayda Enstitümüzde yürüttüğümüz araştırma, yayın ve etkinlikleri bir araya getiriyor. İyilik, aile ve çocuk üzerinden “sosyal bakışı” tekrar müzakere etmeye; eğitimi yalnızca “okul” değil, bir toplumsal düzen kurma alanı olarak ele almaya; bilgi üretiminde epistemik adalet ve dekolonizasyon perspektifiyle bilgi rejimini sorgulamaya devam edeceğiz.

Keyifli okumalar diliyoruz.

enstitü sosyal

Genel Yayın Yönetmeni
İpek Coşkun Armağan

Editör

Amine Ertürk
Semra Gülen

Yayın Kurulu

Fatmanur Kartav
Gülrenk Hayırcıl
Kübra Nur Duman
Beyza Gözükızıl
Zeynep Keskin

Grafik Tasarım

Betül Berra Kurt
Tuba Çelik

Yayın Türü

Bülten

Yönetim Yeri

Burhaniye Mah. Hacı Reşit
Paşa Sok. No.: 18
Üsküdar, İstanbul

İletişim

0216 422 00 22
www.enstitusosyal.org
info@enstitusosyal.org

Enstitü Sosyal Bülten,
kurumun faaliyetleri hakkında
bilgi veren ücretsiz bir yayındır.

Editörden

Değerli okuyucularımız,

Enstitü Sosyal olarak ikinci yılımızı geride bıraktık. İlk günden beri Türkiye'ye özgü kavram ve literatür üretmek, veriyle konuşmak ve sahada karşılığı olan politika önerileri geliştirmek amacını güdüyoruz. Elinizdeki üç aylık faaliyet bülteni de 2025 yılının son çeyreğinde bu amaçla gerçekleştirdiğimiz araştırmalarımız, yayınlarımız ve programlarımızın bir özeti mahiyetinde.

Geçtiğimiz üç ay içindeki çalışmalarımızda ağırlıklı belirleyici temalardan biri, okulun öğrenmeyi üreten gündelik düzenini (sınıf içi pratikler, dil kullanımı, rehberlik yaklaşımı, karar verme ve düşünme biçimleri vb.) sistematik olarak güçlendirmek oldu. Düşünme Becerileri Projesi ile öğrencilerin düşünme repertuarını zenginleştirmeye dönük materyallerimizi ve eğitim programımızı kamuoyuyla paylaştık. Ardından, Bütünleyici Sınıf Rehberlik Planı ile sınıf rehberliğine yeni bir model önerisi getirdik: rehberliği “ek bir görev” olmaktan çıkarp okul ikliminin kurucu bir bileşeni olarak yeniden düşünmek. Türkiye'nin ilk kapsamlı “çocuk dili” veri altyapısını kuran İlkokul Çocuklarının Söz Varlığı Projesi ile de eğitim politikası ve müfredat geliştirme için ölçülebilir bir zemin sağlamayı amaçladık.

“Eğitim Kurumlarında İnsan Kaynağı Yönetimi Eğitimi”, “Oyun Teorisi ve Stratejik Karar Alma Süreçleri” ve “Müzakere Farkındalık Eğitimi” gibi faaliyetlerimizle eğitim gündemini daha geniş bir toplumsal çerçeveye bağlamak istedik. Eğitimde dekolonizasyon temalı etkinliklerimiz de bu çabanın bir ürünü. “Eğitimi Sömürgeci Kalıplardan Arındırmak: Eğitimde Dekolonizasyon”, “Medeniyet ve Dekolonizasyon: Afrika ve Asya Perspektifi”, “Kimin Gerçeğini Görüyoruz? Anlatının Dekolonizasyonu” ve “Bilginin Dekolonizasyonu: Güneydoğu Asya Deneyimi” gibi programlarımız ile eğitim tartışmalarında “evrensel” diye sunulan pek çok kabule yeniden bakmayı ve bilgi üretiminin coğrafyası, dili ve iktidar ilişkileri üzerine daha açık konuşmayı mümkün kılmak istedik.

İki Nokta Buluşmaları ve Dünyadan Yansımalar söyleşi serilerimizde Basel Adra'dan Ilyasah Shabazz'a, Omer Bartov'dan Cemil Aydın'a, Walter D. Mignolo'dan Carl Benedikt Frey'e, Yong Zhao'dan Rania Awaad'a, Khairudin Aljunied'den Anas Al-Sheikh Ali'ye kadar uzanan geniş bir hat üzerinde farklı disiplinlerden isimlerle bilgi üretiminin sınırları, yapay zekâ çağının emek ve toplum üzerindeki etkileri, eğitimde tek tipleşmenin aşılması, modern psikolojinin ruhsal ihtiyaçlarla ilişkisi ve bilginin dekolonizasyonu gibi başlıklarda, birlikte düşünmenin imkânlarını çoğaltan bir tartışma alanı yaratma gayretinde olduk.

Araştırma raporları, analizler, değerlendirme raporları, politika notları ve bültenler gibi yayınlarımız da bu araştırma ekosistemimizi destekleyen bir diğer önemli ayak. Verinin Dili, Dünyadan gündem serileri, İki Nokta makaleleri ve dijital içeriklerimiz ile farklı okur ihtiyaçlarına hitap eden bir yayın ritmi oluşturduğumuza inanıyoruz.

İkinci yılımızı tamamlarken faaliyetlerimizde ve yayınlarımızda emeği geçen tüm ekip arkadaşlarımıza, katkı sunan tüm paydaşlarımıza, tüm okurlarımıza ve dinleyicilerimize teşekkür ederiz.

S/8 OKUL GELİŞİM PROGRAMI

- s/9 Sınıf Rehberliğinde Yeni Bir Model: Bütünleyici Sınıf Rehberlik Planı
- s/11 Düşünme Becerileri Projesi, Tanıtım Programı ile Kamuoyuna Duyuruldu

S/16 TÜRKİYE MÜZAKERE PROGRAMI

- s/17 Eğitimde Müzakere ve Arabuluculuk Eğitimi

S/19 ARAŞTIRMACI GELİŞİM PROGRAMI

- s/20 Eğitimi Sömürgeci Kalıplardan Arındırmak: Eğitimde Dekolonizasyon Ders Serisi Sona Erdi
- s/23 İyilik Sosyolojisi Okuma Atölyesi

S/25 AİLE GELİŞİM PROGRAMI

- s/26 Aile Gelişim Programı'nda Dördüncü Dönem: "Ebeveynler için Dijital Farkındalık Atölyesi"

İÇİNDEKİLER

- S/30 Çocuk Koruma Kanunu'nda Düzenleme İhtiyacı Uzmanlar ile Tartışıldı

- S/32 "Ulusal Doğurganlık Yol Haritası Politika Teklifi" Yuvarlak Masa Toplantısı

- S/34 Tarımın Gençleştirilmesi Ortak Payda Toplantısı

S/39 DÜNYADAN YANSIMALAR

- s/40 Khairudin Aljunied ile "Bilginin Dekolonizasyonu: Güneydoğu Asya Deneyimi"
- s/41 Omer Bartov ile "Görünenin Ötesi: Gazze'de Soykırım ve Tarihsel Bakış
- s/42 Rania Awaad ile "Modern Psikoloji Ruhsal İhtiyaçlarımızı Karşılıyor mu?"
- s/44 Walter D. Mignolo ile "Küresel Paradigmaları Yeniden Düşünmek: 21. Yüzyılda Dekolonyal Bir Uzlaşım Mümkün mü?"
- s/45 Carl Benedikt Frey ile "Yapay Zekâ Çağı: Teknoloji ve Ulusların Kaderi"
- s/50 Anas Al-Shaikh Ali ile "Popüler Kültürde Dekolonizasyon: Ortaçağ Canavarlarından Modern Fanatiklere"

S/54 SON YAYINLAR

okul
gelişim
programı

Okul Gelişim Programı

Enstitü Sosyal eğitim alanında ortaya koyduğu her çalışmada, öncelikle Türkiye’de ve dünyada çocukların “daha iyi öğrenme”sini sağlayacak eğitim ikliminin oluşturulmasını hedefler. Okul Gelişim Programı bu iklimin oluşturulması için tasarlanmış somut bir girişim ve etkisi ortaya düzenli aralıklarla konulacak bir müdahale programıdır.

Sınıf Rehberliğinde Yeni Bir Model: Bütünleyici Sınıf Rehberlik Planı

Enstitü Sosyal tarafından Okul Gelişim Programı kapsamında hazırlanan ve öğrencilerin akademik, bilişsel, sosyal ve duygusal karakter gelişimlerini bütüncül bir çerçevede ele almayı amaçlayan Bütünleyici Sınıf Rehberlik Planı (BSRP), 11 Eylül 2025 tarihinde Enstitü Sosyalde düzenlenen tanıtım programıyla kamuoyuna sunuldu. Programda, BSRP'nin misyonu, özgün değeri ve hangi ihtiyacı karşıladığı ele alındı ve eğitim materyalleri tanıtıldı. Ardından gerçekleşen panelde Psikolojik Danışman Rumeysa Uluurgun, Eğitim Bilimci Prof. Dr. Seydi Ahmet Satıcı ve Eğitim Bilimci Doç. Dr. Zeynep Aydemir okul psikolojik danışmanları ve sınıf öğretmenleri perspektifinden sınıf rehberliğinin önemi konulu sunumlarını gerçekleştirdiler.

Program, Genel Koordinatör Dr. İpek Coşkun Armağan'ın açılış konuşması ile başladı. Armağan, günümüz çocuklarının eğitim süreçlerinde karşılaştığı dikkat dağınıklığı, beslenme alışkanlıkları ve uyku düzensizlikleri gibi sorunların ancak bütüncül bir yaklaşımla ele alınabileceğini vurguladı. Eğitimde rehberliğin yalnızca akademik alanda değil, yaşamın her boyutunda yönlendirici bir işlev gördüğünü

belirterek sınıf rehber öğretmenlerinin bu yaklaşımın merkezinde olduğunu ifade etti. Rehberlik planının hazırlık ekibinde yer alan Rumeysa Uluurgun, benlik gelişiminin bir tasarım süreci olduğunu vurgulayarak, öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini sınıf ortamında daha etkin kazandıklarını ifade etti. Sınıf rehberliğinin, değerler eğitimiyle birleşerek karakter gelişimini desteklediğini ve öğretmenlerin materyal yükünü azaltarak daha pratik ve akılda kalıcı bir yol sunduğunu aktardı. Bu yaklaşımın somutlaştırılması amacıyla, ölçme-değerlendirme sürecinde sosyal duygusal beceri envanteri ve "Gözlerden Zihin Okuma" testi gibi materyallerin kullanılacağını ifade etti.

Prof. Dr. Seydi Ahmet Satıcı, "Güçlü çocuklar, güçlü yarınlar demektir." diyerek eğitim sisteminin yalnızca akademik başarıya değil aynı zamanda stresle başa çıkabilen ve dayanıklı bireyler yetiştirmeye de odaklanması gerektiğini ifade etti. Satıcı, pandemilerden doğal afetlere kadar uzanan süreçlerde öğrencilerin kırılganlığını azaltmak için sistematik rehberlik uygulamalarının kritik önem taşıdığını vurguladı. Ayrıca, okul kültürünün bir bütün olarak geliştirilmesi gerektiğini,

bunun da öğretmen, öğrenci ve ailelerin ortak katılımıyla mümkün olacağını belirtti.

Doç. Dr. Zeynep Aydemir, sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin yalnızca akademik değil, aynı zamanda sosyal ve ruhsal gelişiminde de belirleyici rol üstlendiğini vurguladı. BSRP'nin öğretmenler için bir "pusula" işlevi göreceğini belirten Aydemir, programın OECD raporları ile uyumlu biçimde bütüncül gelişimi merkeze aldığını ifade etti. Programın öğretmen dostu yapısına dikkat çeken Aydemir, hizmet içi eğitimler ve sistematik ölçme araçlarıyla modelin daha da güçlendirilebileceğini aktardı.

BSRP, öğretmenler için kolay uygulanabilir modüler yapısıyla öne çıkarken, öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra sosyal ve duygusal dayanıklılıklarını da geliştirmeyi hedefliyor. Güven, aidiyet, merhamet, empati ve problem çözme gibi ana temalar etrafında yapılandırılan plan, okul rehberlik hizmetlerinde bütünlük, kalite ve sürdürülebilirliği artırarak Türkiye eğitim sistemine yeni bir perspektif kazandırmayı amaçlıyor.

Düşünme Becerileri Projesi, Tanıtım Programı ile Kamuoyuna Duyuruldu

Enstitü Sosyal tarafından Okul Gelişim Programı kapsamında geliştirilen Düşünme Becerileri Projesi, 30 Ekim’de tanıtım programıyla kamuoyuna sunuldu. Proje, Türkiye’de ilkokul düzeyinde düşünme becerilerini sistematik biçimde geliştirmeyi hedefleyen ilk bütüncül proje olarak öne çıkıyor. Bu doğrultuda, öğrencilerin yalnızca bilgiyi ezberleyen değil, sorgulayan, analiz eden ve öğrendiklerini yaşamın farklı alanlarında kullanabilen bireyler olarak yetişmesine katkı sağlamak amaçlanıyor.

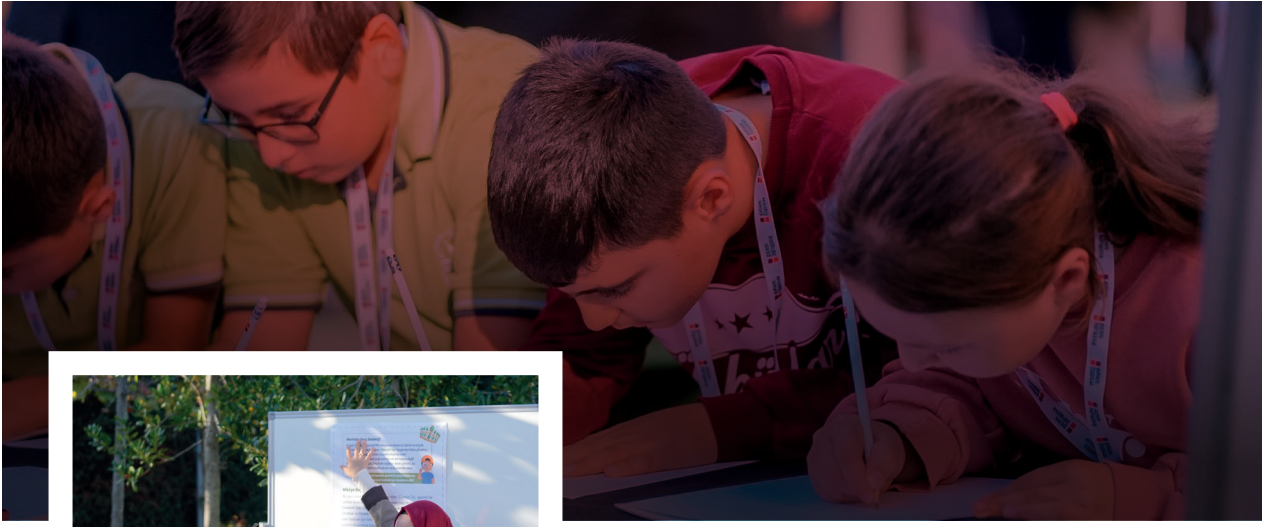
Bir yıllık disiplinler arası bir çalışmanın ürünü olan proje, ilkokul 4. sınıf öğrencilerini hedef alıyor. Felsefeciler, eğitimciler, psikologlar ve yazarların katkısıyla hazırlanan proje, düşünme becerilerinin erken yaşta kazandırılması gerektiği fikrinden hareket ediyor. Proje kapsamında geliştirilen “Düşünce Günlüğüm”, “Düşünme Becerileri Alıştırma Kitabı” ve “Düşünme Becerileri Öğretmen Kılavuz Kitabı”, öğrencilerin duyumsama, sınıflandırma, çıkarım yapma, analogi kurma, problem çözme ve ahlaki farkındalık gibi bilişsel becerilerini geliştirmeyi hedefliyor.

Projenin tanıtım programı davetlileri arasında 30 ilkokul öğrencisi ve velileri

de yer aldı. Programda, öğrencilerin proje materyallerindeki etkinlikleri deneyimleyebildikleri uygulama istasyonları büyük ilgi gördü. Davetliler, çocukların düşünme sürecini destekleyen etkileşimli etkinlikleri doğrudan gözlemleme fırsatı buldu. Programın devamında, proje ekibindeki akademisyenler ve uzmanlar projenin kuramsal arka planı ve uygulama süreci hakkında detaylı bilgi paylaştı.

Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü İpek Coşkun Armağan, açılış konuşmasında günümüz çocuklarının dijital çağda yaşadığı anlam daralmasına dikkat çekerek projenin önemine vurgu yaptı: “Ekranlarla kuşatılmış bu dönemde çocuklarımız ciddi bir

düşünsel daralma yaşıyor. Kopan semantik bağlar, onların anlamlı düşünme biçimlerini sınırılıyor. Biz, bu duruma karşı aktif mücadele etmemiz gerektiğine inanıyoruz.” Armağan, projenin yalnızca akademik başarıyı değil, öğrencilerin çevresiyle anlamlı ilişkiler kurmasını da destekleyen bütüncül bir içerik sunduğunu belirtti: “Hazırladığımız program, çocukların zihinsel kapasitesini geliştirmeye, kendileriyle ve çevreleriyle anlamlı ilişkiler kurmalarına katkı sağlayacak güçlü bir içeriğe sahip.”

Proje ekibinden Enstitü Sosyal Eğitim Araştırmacısı Refika Angkasa, materyallerin çocukların birlikte düşünebilecekleri ve sorular sorabilecekleri bir öğrenme ortamı sunduğunu ifade etti. Programda ayrıca, “Düşünme Becerileri Eğitici Eğitimi”ni tamamlayan Sınıf Öğretmeni Kübra Yaman, proje materyallerini kullanarak öğrencilerle yaşadığı deneyimi paylaştı: “Bu materyaller sayesinde çocukları hem duygusal hem düşünsel olarak daha derin tanıma fırsatı buldum. Bu tanıklık, benim için saf bir öğretmenlikti.”

Programın yürütücüsü, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ayhan Çitil, düşünmenin insan için temel bir özgürlük alanı olduğunu vurguladı: “Düşünmek bir özgürlük; bu dünyayı daha iyi bir yere getirmek de, daha karmaşık hâle getirmek de düşünmeyle ilgilidir. Bu nedenle düşünme, erken yaşta oyun ve merakla içselleştirilmesi gereken bir yetidir.” Çitil, problem çözme, karar verme ve ahlaki muhakeme gibi becerilerin temelinde düşünme yetisinin bulunduğunu, bu becerilerin sistematik olarak geliştirilmesinin çocukların bilişsel ve sosyal gelişiminde kalıcı etkiler yaratacağını belirtti.

Enstitü Sosyal, geliştirdiği Düşünme Becerileri Projesi ile Türk eğitim sisteminde eleştirel ve yaratıcı düşünme kültürünün erken yaşta yaygınlaşmasına katkıda bulunmayı hedefliyor.

Türkiye'nin İlk Çocuk Söz Varlığı Derlemi, Enstitü Sosyal Öncülüğünde Kamuoyuna Sunuldu

Enstitü Sosyal, Türkiye'de bir ilki gerçekleştirerek 6-10 yaş arası çocukların sözcük dünyasını bilimsel olarak ortaya koyan İlkokul Çocuklarının Söz Varlığı Projesi'ni tamamladı. Okul Gelişim Programı kapsamında Kasım 2024-Ekim 2025 tarihleri arasında yürütülen proje, 10 milyon sözcüğün analiz edilmesiyle ülkenin ilk kapsamlı çocuk dili derlemi ortaya çıkardı. Proje kapsamında çocukların günlük yaşamda, okulda ve dijital dünyada karşılaştıkları kelimeler sistematik biçimde incelendi. Analiz sonucunda 11.150 sözcük, 130 kavram alanına ayrılarak çocukların dil ve düşünce dünyasına dair kapsamlı bir tablo oluşturuldu.

Projenin tanıtım programı, 18 Ekim'de Boğaziçi Üniversitesi Albert Long Hall'da düzenlendi. Program, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Öğretim Üyesi, Etnomüzikolog ve Halk Müziği Sanatçısı Prof. Dr. Mehtap Demir'in "Bebeğimin Beşiği Çamdan", "Yağmur Yağar Taş Üstüne" ve "Bombili Bom" eserlerinin icrası ile başladı. Ardından Beykoz 75. Yıl Cumhuriyet Ortaokulu Türkçe Öğretmeni Tuncay Çalışkan, Mevlâna İdris'in "Sessizlik Torbası" adlı eserinden esinlenilmiş bir hikâye anlatımı gerçekleştirdi.

Proje, Türkçeye Dair Güvenilir Bir Çocuk Dili Veri Tabanı Oluşturmayı Amaçlıyor

Programın açılış konuşması, Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü Dr. İpek Coşkun Armağan tarafından gerçekleştirildi. Armağan, Enstitü Sosyalin yeni nesil bir düşünce kuruluşu olarak hem düşünen hem uygulayan hem de modelleyen bir konumda olduğunu belirtti. Armağan, projenin Türkçeye dair güvenilir bir çocuk dili veri tabanı oluşturmak, eğitim politikaları ve müfredat geliştirme

İlkokul Çocuklarının Söz Varlığı Projesi

çalışmalarına bilimsel veri sunmak amacıyla yürütüldüğünü vurguladı. Çocukların kendilerini ifade edebilme becerisinin, söz varlıkları ile alakalı olduğunu belirten Armağan, bunun akran zorbalığına kadar varan birçok sorunun temelinde yatan bir unsur olduğuna dikkat çekti ve projenin önemini şöyle dile getirdi: “Bir çocuğun sınırlı bir söz varlığı ile büyümesi onu akademik, sosyal, duygusal pek çok alanda akranlarından geride bırakıyor. Her çocuğumuzun bilişsel gelişimine uygun zenginlikte söz varlığı ile büyümesi en temel hakkı. Çünkü dil gelişimi ve cebindeki kelimelerle geleceğin belirsizliklerine karşı dayanıklılık kazanacak, hayatı anlayacak ve anlamlandırarak, zengin kelime koleksiyonu ile bağ kuracak, bağlarını güçlendirecek ve köklenecek.”

Program, Türk Dil Kurumu Başkanı Osman Mert’in konuşmaları ile devam etti. Mert, söz varlığının eğitimde çok kritik bir rolü olduğuna dikkat çekerek konuşmasına şu şekilde devam etti: “Bir insan veya toplumun kendini ifade edebilme, düşünce üretebilme ve dünyayı anlamlandırabilme kapasitesi, sahip olduğu söz varlığıyla doğrudan ilişkilidir. Kavram dünyası geniş olanın düşünce dünyası da zengindir. Yani bireyin yaşıyla, eğitimiyle sahip olduğu söz varlığı arasında bir paralellik olmalıdır. Aksi hâlde, biyolojik insan nitelikli insana dönüşemez.”

Proje Kapsamında 10 Milyon Kelime Tarandı

Dil bilim uzmanlarından oluşan proje ekibi, proje için özel olarak geliştirdikleri Doğal Dil İşleme (NLP) modelleri yardımıyla on milyondan fazla sözcüğü analiz etti. Bu yönüyle proje, yalnızca eğitim ve kültür değil, aynı zamanda yapay zekâ ve dil teknolojileri alanında da önemli bir veri tabanı oluşturdu.

Projenin Koordinatörü Enstitü Sosyal Eğitim Araştırmacısı Özlem Turan, projenin bu aşamaya kadar olan kısmının bir sene içerisinde tamamlandığını ve Şubat 2026’ya kadar da kalan kısmının projenin web sitesinde yayınlanarak yine kamuoyuyla paylaşılacağını belirtti. Turan, projenin analiz sürecinde 10 milyon sözcüğün incelendiğini, bunlar içerisinde 11.150 farklı sözcüğün 130 farklı kavram alanında sınıflandırıldığını aktardı.

Proje ekibinden Dil ve Sözlük Bilimci Doç. Dr. Mehmet Gürlek, dil bilimi çalışmalarında sahanın çok kritik bir rolü olduğunu ifade etti. Dildeki kelimelerin sözlükteki anlamlarından farklı olarak derlemlerde birçok ikincil-üçüncül anlamlarının

oluşabileceğini vurgulayan Gürlek, özellikle dijitalleşme ile beraber bu durumun daha da arttığını belirtti. Örneğin, “etkileşim” kelimesinin sözlük anlamı ile derlemde rastlanılan yeni anlamlarının arasındaki farka dikkat çekti. Proje kapsamında “eskimiş” sözcüklerin de incelendiğini belirten Gürlek, aslında bu kelimelerin güncelliği ya da bugün nasıl kullanıldığı üzerine yeniden düşünülmesi gerektiğini şu sözlerle vurguladı: “Bazı sözcüklerin ‘eskimiş’ olarak etiketlenmesi tartışmalı. Örneğin, ‘âlim’ kelimesi. Çocuklar bu kelimeyi hâlâ kullanıyor, ama sistem onu ‘eskimiş’ olarak işaretliyor. Oysa dildeki yaşamsallık, kelimenin ne kadar ‘yeni’ olduğundan çok, ne kadar ‘kullanıldığı’ ile ilgilidir.”

Proje ekibinden Dil Bilimci Dr. Ümit Atlamaz, projede yayınevlerinden incelenmek üzere kitaplar alındığı gibi, çocukların izlediği YouTube videolarının alt yazılarına kadar birçok içeriğin incelendiğini ve bu sürecin çocuklarla yapılan sözlü-yazılı mülakatlarla da desteklendiğini ifade etti. Atlamaz, sözcükler incelenirken her milyonda bir, yeni eklenecek kelime çeşitliliğinin azaldığını ve 9 milyondan 10 milyona geçerken hiçbir yeni sözcüğün eklenmediğini belirterek projenin neden 10 milyon sözcüğün incelenmesiyle oluşturulduğunu açıkladı. Atlamaz, projenin 3 temel bulgusunu şu şekilde özetledi: kaynaklara göre lemma (kelimelerin sözlükteki anlamları) dağılımı, MEB’in gelişimsel görünümü ve sözcük çeşitliliği görünümü.

Tanıtım programı soru-cevap ve değerlendirme oturumu ile sona erdi. Projenin ilerleyen aşamaları Enstitü Sosyalin web sitesi üzerinden duyurulacak.

TÜRKİYE MÜZAKERE PROGRAMI

Türkiye Müzakere Programı (TÜM), yapay zekâ destekli müzakere simülasyonlarıyla geliştirilmiş kapsamlı bir eğitim içeriği ile müzakere kültürünün benimsenmesi amacıyla oluşturulmuş uygulamalı modelleri içerir.

Kişilerin iletişim ve uzlaşma becerilerinin güçlenmesine katkı sağlamayı amaçlayan Türkiye Müzakere Programı ile, müzakere teknikleri öğrenilerek bir sorun veya anlaşmazlığı çözme noktasında iletişime açık olma, karşılıklı güven ilişkisi tesis edebilme, iş birliği yapma, tüm tarafların hakkını gözetme ve kazan-kazan odaklı sorun çözme becerilerinin güçlendirilmesi hedefleniyor. Aynı zamanda etkili iletişimin önemli unsurlarından olan doğru beden dili ve ses tonu kullanımına ilişkin becerilerin gelişimine de katkı sunulması amaçlanıyor.

Eğitimde Müzakere ve Arabuluculuk Eğitimi

Enstitü Sosyal ve Üsküdar RAM işbirliğiyle düzenlenen “Eğitimde Müzakere ve Arabuluculuk Eğitimi” 24 okuldan 48 psikolojik danışman ve müdür yardımcısının katılımıyla gerçekleşti. 4 Eylül 2024 tarihinde yapılan eğitim, giriş dersi, atölye uygulamaları ve değerlendirme oturumu olmak üzere üç oturumda düzenlendi.

Program, kurumun tanıtımının ardından Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü İpek Coşkun Armağan'ın “Eğitimde Müzakere ve Arabuluculuk” başlıklı sunumuyla başladı. Armağan, sunumuna, seçilen bir film sahnesi ile giriş yaptı ve bir okulda gerçekleşen hırsızlık vakasına dair izlenen süreçleri eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirdi. Okullarda sıklıkla karşılaşılan şiddet ve zorbalık gibi istenmeyen durumların önlenmesi için müzakere süreçlerinin sağlıklı yürütülmesinin önemine dikkat çekti. Ayrıca kriz anlarında müzakere ve arabuluculuk süreçlerinin etkin kullanılmasının kritik olduğunu vurguladı.

Armağan, müzakere sürecinin beş temel bileşeni olan düşünce, duygu, dil, davranış ve değer üzerinde durdu. Analitik düşünmenin önemine değinerek bilginin enformasyondan ayrılmasının ve gelen bilgilerin doğru bir şekilde filtrelenmesinin müzakere sürecindeki önemine dikkat çekti. Duygu bileşeninde öne çıkan öfke, güven ve sorumluluk gibi duyguların işlevlerini açıklayarak, özellikle öfke ve güven dengesi kurmanın müzakere süreçlerindeki kritik rolüne işaret etti. Dil bileşeninde kullanılan kelimelerin ve üslubun önemi üzerinde durarak davranış bileşeninde dille tutarlı, kendine güvenen ve saygılı bir tavrın müzakere sürecine katkısını ele aldı. Son olarak, değer bileşeninde ortak değerlerin varlığının, okullarda sağlıklı bir müzakere süreci için uygun ortamı hazırladığını vurguladı.

Eğitimin atölye uygulamalarıyla devam eden ikinci oturumunda, katılımcılara okullarda karşılaşılabilecek kriz senaryoları sunuldu. Sekiz gruba ayrılan katılımcılar, her gruba verilen farklı kriz senaryoları

üzerinde çalışarak önce temel sorunları tanımladı; tarafları ve beklentilerini belirledi, ardından uygun bir kriz müdahale planı oluşturdu. Son olarak gruplar, müzakere sürecinde kullanmak üzere bir konuşma metni hazırladı.

Eğitimin üçüncü ve son oturumunda, her grup adına bir sözcü, grup çalışmasını sunarak krizin taraflarına yönelik hazırlanan konuşmaları okudu. Sunumların ardından Armağan, gruplara geri bildirimlerde bulundu ve krize müdahale süreçlerini değerlendirdi. Eğitim, katılımcı sorularının yanıtlanması ve eğitime dair geri bildirimlerin alınmasıyla sona erdi.

Enstitü Sosyal, “Türkiye Müzakere Programı” kapsamında farklı gruplara yönelik müzakere eğitimlerine ve programlara devam edecek.

ARAşTIRMACI GELİşİM PROGRAMI

Araştırmacı Gelişim Programı'nda, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki araştırmacılar ve öğrencilere yönelik eğitim, toplum araştırmaları ve ekonomi disiplinlerinde seminerler düzenleniyor. Alanında uzman isimler tarafından yapılacak olan eğitimler ile araştırmacıların derinlikli araştırma, yöntem geliştirme ve model oluştırmaya yönelik becerilerini geliştirmek aynı zamanda entelektüel gelişimine katkı sağlamak amaçlanıyor.

Eğitimi Sömürgeci Kalıplardan Arındırmak: Eğitimde Dekolonizasyon Ders Serisi Sona Erdi

Enstitü Sosyal tarafından Araştırmacı Gelişim Programı kapsamında yürütülen “Eğitimde Dekolonizasyon: Tarih, Kuram ve Güncel Yaklaşımlar” eğitimi 4 Kasım 2025 tarihinde tamamlandı. Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü Dr. İpek Coşkun Armağan tarafından verilen dört haftalık ders serisinde, bilginin üretimi ve aktarımında hâkim olan sömürgeci kalıpların eğitim üzerindeki etkileri tartışıldı. Bu çerçevede, “dekolonizasyon” kavramı, bilginin Batı merkezli düşünce sistemlerinden arındırılarak yerel kültür, tarih ve toplumsal bağlam içinde yeniden tanımlanması süreci olarak ele alındı.

Dersin ilk haftasında, sömürgeciliğin tarihsel kökenleri, düşünsel temelleri ve modern eğitim sistemleri üzerindeki etkileri irdelendi. Dersin başlangıcında, kolonyalizmin yalnızca siyasi ya da ekonomik bir hâkimiyet biçimi olmadığı, aynı zamanda zihinleri, dilleri ve anlam dünyalarını şekillendiren derin bir düşünsel yapı olduğu vurgulandı. Katılımcılar, tarih yazımından bilimsel yöntemlere kadar birçok alanda Batı merkezli anlatıların hâkimiyetini tartışarak bu durumun toplumsal hafıza ve kimlik inşası üzerindeki etkilerini değerlendirdiler. Bu kapsamda, “epistemolojik kolonizasyon” kavramı üzerinde durularak bilginin tek bir uygarlık

merkezinden üretildiği varsayımının eğitim sistemlerinde nasıl yeniden inşa edildiği sorgulandı. Dr. İpek Coşkun Armağan, modern eğitim anlayışının yerel toplumsal bağlamdan koparak evrensellik adı altında tek tip bir bilgi modeli oluşturduğunu belirtti. Armağan, bu yaklaşımın ise bireyin kendi kültürel bağlamı içinde anlam kurma kapasitesini zayıflattığına dikkat çekti.

Dersin ikinci haftasında, “Eğitimin Dekolonizasyonu ve Bilginin Jeopolitiği” başlığı altında bilgi üretiminin coğrafya, kültür ve iktidar ilişkileri çerçevesinde şekillenme süreçleri ele alındı. Ders kapsamında, tarihsel anlatıların ve eğitim materyallerinin büyük ölçüde Batı merkezli bir bakış açısıyla biçimlendiği ve bu durumun farklı toplumların deneyimlerini, başarılarını ve katkılarını görünmez kıldığı vurgulandı. Katılımcılar, haritaların yalnızca coğrafi değil, aynı zamanda ideolojik bir araç olduğuna dikkat çekerek ölçekteki tercihlerden kullanılan dil ve sembollere kadar her unsurun bilgi üzerindeki güç ilişkilerini yansıttığını ifade ettiler. Bu doğrultuda, eğitimde temsil adaletinin

sağlanmasına yönelik görüş alışverişinde bulunuldu. Dersin uygulama bölümünde, *The Help* filmi ve Ruby Bridges’in hikâyesi üzerinden eğitimde ırkçılık, direniş ve eşitlik temaları işlendi. Bu örnekler aracılığıyla, toplumsal ayrımcılığın yalnızca geçmişin bir meselesi olmadığına, eğitim sistemlerinde dolaylı biçimlerde varlığını sürdürdüğüne dikkat çekildi. Katılımcılar, farklı toplumsal kesimlerin eğitim hakkına erişimindeki tarihsel eşitsizlikleri değerlendirirken bu deneyimlerin Türkiye bağlamındaki karşılıklarını da tartışılar.

Üçüncü hafta, programın en yoğun ve tartışmalı oturumlarından biri oldu. Bu derste “pedagojik iktidar”, “epistemik bilinç” ve “Zihnimizin evi nerede?” temaları etrafında bilgi, anlam ve aidiyet kavramları çok yönlü biçimde incelendi. Katılımcılar, “pedagojik iktidar” kavramı çerçevesinde öğretmen, öğrenci ve kurum arasındaki güç ilişkilerini ele alarak eğitim sistemlerinin bireyin düşünce biçimini nasıl yönlendirdiğini sorguladılar.

Epistemik bilinç konusunda ise bilginin hangi kaynaklardan üretildiği ve hangi kültürel referanslara dayandığına dair farkındalığın, sömürgeci düşünce biçimlerinden özgürleşme sürecinde temel bir adım olduğu vurgulandı. Dersin “Zihnimizin Evi Nerede?” başlıklı bölümünde, bireylerin düşünsel kökenlerini, anlam dünyalarını ve kültürel aidiyetlerini yeniden tanımlama gerekliliği üzerinde duruldu. Katılımcılar, Osmanlı’nın yerel dillere ve kültürlere yaklaşımını tarihsel bir perspektiften değerlendirerek imparatorluk yapısının Batılı sömürgeci anlayıştan farklılaşma nedenlerini irdelediler. Dr. İpek Coşkun Armağan, bu oturumda yaptığı değerlendirmede, “Eğitimin amacı insanın kötü tarafını yönetmek değil, iyi tarafını geliştirmektir.” ifadesiyle modern eğitim sisteminin yönlendirme ve kontrol odaklı yapısına eleştirel bir bakış getirdi. Armağan, eğitimde anlamın, bilgelik ve toplumsal bağla yeniden inşa edilmesi gerektiğini dile getirdi.

Son hafta oturumunda ise öğrenciler, önceki haftalarda işlenen kavramları uygulamaya taşıdı. Katılımcılardan “dekolonizasyon” kavramını kendi bakış açılarıyla örneklendiren kısa metinler yazmaları ve ders kitaplarında tespit ettikleri kolonyal yaklaşımları sınıf ortamında paylaşımları istendi. Bu paylaşımlar, katılımcıların eleştirel okuma ve değerlendirme becerilerini pekiştirirken eğitimde yerel bilginin, kültürel hafızanın ve toplumsal bağlamın önemine dair farkındalıklarını da derinleştirdi. Böylece dört haftalık ders serisi, eğitimin yalnızca bilgi aktarımına dayanan bir süreç olmaktan öte, anlam inşası ve düşünsel özgürleşme alanı olarak yeniden yorumlanmasıyla tamamlandı.

İyilik Sosyolojisi Okuma Atölyesi

Enstitü Sosyal tarafından düzenlenen İyilik Sosyolojisi Okuma Atölyesi, altı haftalık programın ardından tamamlandı. Atölye kapsamında, iyilik kavramı sosyolojik, psikolojik, manevi ve tarihsel boyutlarıyla ele alınarak toplumsal ilişkilerde iyiliğin ortaya çıkma koşulları ve dönüştürücü potansiyeli tartışıldı.

Programın ilk haftasında, Genel Koordinatörümüz Dr. İpek Coşkun Armağan tarafından yürütülen “İyilik Sosyolojisinin Kavramsal Çerçevesi” başlıklı oturumda, mevcut sosyolojik bakışın dekolonize edilmesi gerekliliği vurgulandı. Armağan, insanı güçlü kılan temel unsurun iyilik yapma iradesi olduğunu ifade ederek çözümün insanın bu yönünü merkeze alan yeni bir sosyolojik yaklaşım geliştirmek olduğunu belirtti. Bu bakış açısıyla ele alınan iyilik sosyolojisi kavramının,

“İnsanların çoğu iyidir” ön kabulüyle, iyiliğin toplumsal ilişkilerdeki motivasyonlarını ve görünürlük koşullarını inceleyen yeni bir çalışma alanı sunduğunu ifade etti.

Atölyenin ikinci haftasında, “İnsanın Doğası Tartışmaları: İyiliğin Görünürlüğü” başlığı ile insan doğasına ilişkin farklı yaklaşımlar üzerinden iyiliğin bireysel ve toplumsal düzeyde nasıl ortaya çıktığı ele alındı. Medyada temsillerin iyiliği yansıtmadığı ve iyilik kavramının geri planda bırakıldığı konusu tartışıldı. Bu konu “A Man Called Ove” (2015) ve “The Old Oak” (2023) filmlerinden kesitler üzerinden değerlendirildi.

Üçüncü hafta oturumunda ise “İyiliğin Bir Türü Olarak Nezaket: Mikro Eylemlerin Sosyal Atmosfer Üzerindeki Etkisi” başlığı altında gündelik nezaket pratikleri tartışıldı. Darülaceze Başkanı Esra Ceceli İslam ile yürütülen bu oturumda, Julie Brownlie’nin “Thinking Sociologically About Kindness” makalesi üzerinden tartışmalar yürütüldü ve sıradan iyilik hâllerinin toplumsal bağları güçlendiren etkisi üzerinde duruldu. Esra Ceceli İslam, gönüllülüğün toplumu bir arada tutan güçlü bir “sosyal tutkal”

olduğunu vurgulayarak deneyimlerinden örnekler paylaştı.

Dördüncü haftada, “İyilik Davranışının Manevi Kökenleri” başlıklı oturumda Fatma Bayram konuk edildi. Bayram’ın “İyiler Yalnız Değildir” kitabı üzerinden yürütülen oturumda, iyiliğin manevi temelleri, değer dünyası ve motivasyon kaynakları ele alındı.

Beşinci hafta oturumunda, Yeşilay Genel Başkanı Doç. Dr. Mehmet Dinç’in katılımıyla “İyiliğin Psikolojik Boyutları ve Toplumsal Kanalları” tartışıldı. Oturumda, iyiliğin yaşamın bütününe yayılan bir bilinç ve sorumluluk hâli olduğu vurgulandı. Niyet kavramı üzerinden iyiliğin, kişinin psikolojisi üzerindeki iyileştirici etkileri ve toplumsal esenliğe katkıları değerlendirildi.

Programın son haftasında ise “İyilik Kavramının Tarihsel ve Psikodinamik Boyutları” ele alınarak Adam Phillips ile Barbara Taylor’ın “İyilik Üzerine” adlı eserinden hareketle iyilik kavramının tarihsel sürekliliği ve kişinin iç dünyasıyla kurduğu ilişki tartışıldı.

AİLE GELİŞİM PROGRAMI

Enstitü Sosyalin önemli araştırma alanlarından biri olan aile çalışmaları kapsamında tasarlanan Aile Gelişim Programı (ALGE), ailelerin günümüz belirsizlikleri ve hızlı dönüşümleri karşısında sosyal, psikolojik, manevi ve iktisadi farkındalıklarını artırarak aile kurumunu güçlendirmeyi hedefleyen bir gelişim programıdır. Karakter ve kimlik gelişimi, duygusal destek ve aidiyet kurma, öz güven ve toplumsal güvenin inşasında aileler hem kişisel hem de toplumsal ihtiyaçlar göz önünde tutulduğunda hâlen en güçlü dayanak ve imkândır.

Dijitalleşme ile birlikte yoğun bireyselleşme ve tüketim kültürünün getirdiği yeni alışkanlıklar aile kurumunun tüm dayanakları ve imkânları için önemli bir meydan okumadır. Anne baba ile çocuklar arası ve aile içi her türlü ilişkinin niteliğini de belirleyen bu meydan okumalara karşı özellikle yetişkinlerin sergileyecekleri yaklaşım ve davranışlar, ailenin geleceğini tayin edecektir. Bu durumdan hareketle ALGE Programı, tutarlı ve güçlü bir aile ortamı için anne babalara rehberlik etmeyi, tutum ve davranışlarda sınırları ve özgürlükleri doğru temellendirmeyi amaçlar.

Aile Gelişim Programı'nda Dördüncü Dönem: “Ebeveynler için Dijital Farkındalık Atölyesi”

Enstitü Sosyal, Aile Gelişim Programı (ALGE) kapsamında düzenlediği “Ebeveynler için Dijital Farkındalık Atölyesi”nin dördüncü dönemini 20 Ekim-13 Kasım 2025 tarihleri arasında çevrim içi olarak gerçekleştirdi. İstanbul başta olmak üzere farklı şehirlerden ebeveynlerin katılımıyla düzenlenen atölyede, dijital çağda ebeveynlerin bilgi, beceri ve tutumlarına yönelik eğitimler sunuldu. Atölye dört oturumdan oluştu: “Dijital Çağda Ebeveynlik”, “Etkili İçerik Denetimi”, “Dijital Oyun Dünyası ve Çocuk” ve “Dijital Etik ve Netiket”.

Atölyenin ilk oturumu olan “Dijital Çağda Ebeveynlik”, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Uzmanı Prof. Dr. Mücahit Öztürk tarafından gerçekleştirildi. Öztürk, çocuklarda dijital mecraların sorunlu kullanım biçimlerini, ailelerin karşılaştıkları güçlükleri ve çocukların hangi noktada “bağımlı” hâline geldiklerini ele aldı. Bunun yanı sıra ebeveynleri, internet bağımlılığına yol açan risk faktörleri ve bu bağımlılığın çocukların ruhsal sağlığı üzerindeki etkileri hakkında bilgilendirdi. Oturumda ayrıca, ebeveynlerin bilinçli teknoloji kullanımına yönelik öneriler paylaşıldı.

İkinci oturumda “Etkili İçerik Denetimi” başlıklı ders gerçekleştirildi. Dersi, Marmara Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Araştırma Görevlisi Fatma Betül Karalı Impram ile Enstitü Sosyal Araştırmacısı ve Yayın Dedektifi'nin Kurucu Ortağı Safa Yılmaz birlikte yürüttü. Impram, sunumunda ebeveynlerin kendi dijital alışkanlıkları ile çocukla kurdukları açık iletişimin, teknik denetimlerin ötesinde temel bir güvenlik unsuru olduğunu vurguladı. Dijital riskleri “4C” modeli (içerik, temas, davranış, ticari) üzerinden açıklayan Impram, ayrıca BTK Güvenli İnternet Hizmeti ve Google Family

Çevrim İçi Etkinlik

Link gibi ebeveyn denetim araçlarını tanıttı. Bu çerçevede, Enstitü Sosyal tarafından hazırlanan Dijital Dünyada Çocuk Hakları Sözleşmesi ebeveynlere sunuldu.

İkinci oturum kapsamında Safa Yılmaz, çocuk kitaplarının içeriklerini denetleyen Yayın Dedektifi platformu hakkında ebeveynlere bilgi verdi. Yılmaz, platformun çocuk kitaplarını nasıl denetlediğini ve bu denetimlerde platformun nelere dikkat ettiğini çeşitli kitap örnekleri üzerinden anlattı.

Üçüncü oturumda, Ordu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümünden Dr. Öğr. Üyesi Emrah Akman, “Dijital Oyun Dünyası ve Çocuk” isimli dersi gerçekleştirdi. Akman, dijital oyunların faydaları ve risklerini değerlendirirken oyunda geçirilen süreyi kısıtlamaktan ziyade, çocuğun oyunu “neden oynadığını” anlamının ve aile içi iletişimin önemini vurguladı. Oturumda, oyun dünyasının çocuklar için nasıl daha güvenli ve dengeli hâle getirilebileceğine dair öneriler de sunuldu.

Son oturum olan “Dijital Etik ve Netiket”, Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Gül Esra Atalay tarafından gerçekleştirildi. Oturumda, dijital çağda çocuk yetiştirmenin zorlukları ve çocukların dijital dünyada karşılaştıkları riskler incelendi. Atalay, kapsamlı sunumunda “netiket” (dijital görgü) kurallarını ele aldı ve ebeveynlerin “*sharenting*” (e-beveynlik) yoluyla çocukları adına kalıcı dijital ayak izleri oluşturmalarının risklerine dikkat çekti. Atalay, ebeveynlerin dijital etik bilincinin, çocukların dijital kimliğini korumak için kritik öneme sahip olduğunu belirtti.

Aile Gelişim Programı kapsamında dört dönem devam eden modülün sonunda ebeveynler, içerik denetimi, oyun dünyası, dijital etik ve dijital bağımlılıklar gibi başlıklarda eğitim aldı. Çocukların dijital dünyada daha güvenli ve bilinçli bir ortamda bulunmasını sağlamak amacıyla düzenlenen atölye, ebeveynlerin sadece denetleyen değil, aynı zamanda çocuklarına rehberlik eden bilinçli rol modeller olmalarını amaçlıyor.

Yuvarlak Masa Toplantısı

Munir Fasheh'in Katılımı ile "Eğitimde Dekolonizasyon" Konulu Yuvarlak Masa Toplantısı Gerçekleştirildi

Enstitü Sosyal, 31 Ekim tarihinde Ramallah merkezli *TAMER Institute for Community Education*'in kurucusu, eğitim teorisyeni ve öğretmen Dr. Munir Fasheh'in katılımıyla "eğitimde dekolonizasyon" konulu yuvarlak masa toplantısı düzenledi. Toplantıda Fasheh, Birinci İntifada sürecinde herhangi bir siyasi otoriteye dayanmaksızın toplumsal dayanışma pratiği olarak ortaya çıkan okul dışı eğitim ortamlarını ele aldı. Bu örnek üzerinden geleneksel müfredatın korunmasına yönelik baskıları sorgulayarak mevcut eğitim düzenini değerlendirdi.

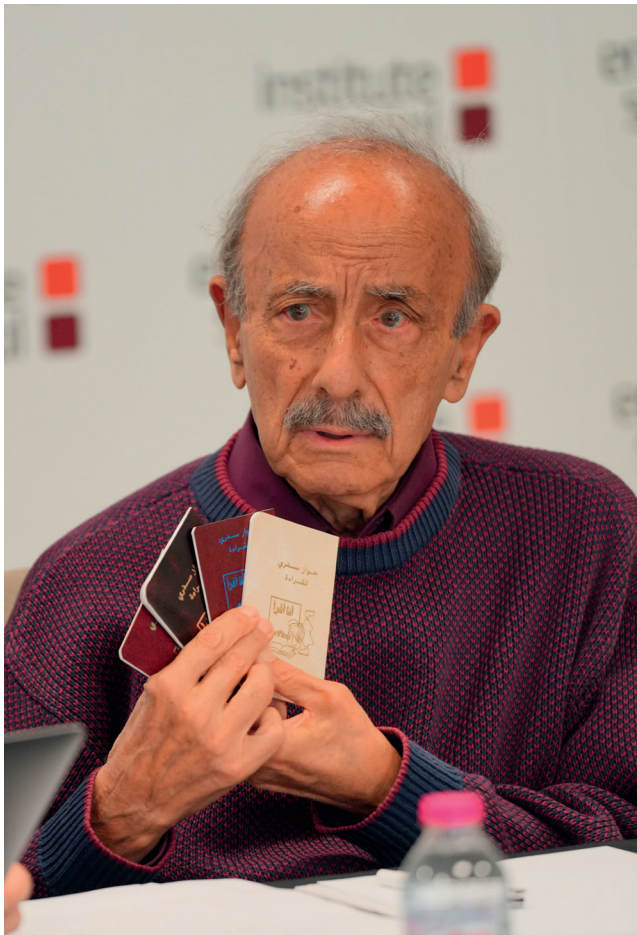
Eğitim yaklaşımlarının özünü "*mujawarah*" modeliyle açıklayan Fasheh, bu modeli savaş ve çatışma ortamında çocuklar ve gençler için yenilenme-iyileşme yeteneğini, dayanışma duygusunu ve dirençliliği besleyen bir yol olarak tanımladı. Fasheh, bu kültürü Birinci İntifada sırasında oluşan okul dışı eğitim ortamları deneyimleri üzerinden anlattı. Okulların kapatıldığı dönemde *TAMER Institute for Community Education*'in eğitim ve ifade özgürlüğünü merkeze alan "okuma pasaportu" programıyla, çocukların

hem kendi seçtikleri kitapları okuyabildiğini hem de yorumlarını yazabildiğini belirtti. Bu hususta, söz konusu metinlerin öğretmenler tarafından “doğru-yanlış” temelli bir değerlendirilmeye tabi tutulmadığının altını çizdi.

Bu süreçte gençlerin yazılarını gazetelerde yayımlama imkânı bulunduğunu aktaran Fasheh, müfredat baskısının kalkmasının yaratıcılığı doğal biçimde geliştirdiğini ifade etti. Bununla birlikte dört yıl içinde yaklaşık 40-45 bin mahalle komitesinin sivil inisiyatifle kurulduğunu dile getirerek bu yaklaşımın topluluk temelli örgütlenmedeki yerine de dikkat çekti.

Toplantıda, eğitimin bilgi aktaran bir yapı olmanın ötesinde topluluk, aidiyet ve iyileşme kapasitesi üreten bir süreç olduğuna ve geleneksel müfredat baskısının yaratıcılıkla topluluk bilincini sınırladığına dair bir perspektif sunuldu.

Çocuk Koruma Kanunu'nda Düzenleme İhtiyacı Uzmanlar ile Tartışıldı

Enstitü Sosyalde 5 Kasım'da "Çocuk Koruma Kanunu'nda Düzenleme İhtiyacı" başlıklı yuvarlak masa toplantısı gerçekleştirildi. Toplantı, Adalet Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı temsilcileri ile, çeşitli akademisyenler ve hukukçuları bir araya getirdi. Toplantıda çocuk adalet sisteminin mevcut durumu, uygulamada yaşanan sorunlar ve yeni düzenleme alanları çok yönlü biçimde ele alındı. Bu bağlamda, ceza artırımı odaklı yaklaşımların çocukların iyileşme ve topluma yeniden kazandırılma süreçlerini zayıflattığı, bunun yerine çocukların gelişimsel, sosyal ve psikolojik özelliklerini esas alan bütüncül bir sistemin hayata geçirilmesi gerektiği vurgulandı.

Toplantıda, cezaların artırılmasının tek başına çözüm üretmeyeceği, asıl hedefin hem mağduru koruyan hem de çocuğun yeniden topluma kazandırılmasını destekleyen dengeli bir adalet sistemi kurmak olması gerektiği dile getirildi. Katılımcılar, rehabilitasyon ve iyileştirme süreçlerinin bilimsel temellere dayalı olarak güçlendirilmesi ve infaz kurumlarının fiziksel koşullarıyla program altyapısının geliştirilmesinin önemini vurguladı. Bu kapsamda, eğitim, destek ve iyileştirme süreçlerinin etkili biçimde uygulanabilmesi için kurumların kapasitesinin artırılmasına dikkat çekildi. Bununla birlikte, çocuklara yetişkinlerle aynı ceza yaptırımlarının uygulanmasının çocuk adalet sisteminin temel ilkeleriyle bağdaşmadığı, çocukluk kavramını zayıflattığı ve uluslararası standartlardan uzaklaşmaya yol açtığı ifade edildi.

Katılımcılar, çocukların suça yönelmesini önlemede erken müdahale mekanizmalarının güçlendirilmesi ve sosyal hizmet, eğitim ve sağlık alanları arasında etkin bir koordinasyonun sağlanmasının gerekliliğini vurguladılar. Özellikle, sosyal inceleme raporlarının nitelikli biçimde hazırlanması ile çocukların bireysel koşullarını ve çevresel etkenleri yansıtan ölçütlerin geliştirilmesi önerildi. Ayrıca, çocuk koruma sisteminin dijitalleşmesi, uzman havuzlarının oluşturulması ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi yönünde öneriler sunuldu. Medyanın toplumsal algı üzerindeki etkisine değinilerek çocukların adli süreçlerindeki haber dilinde özenli ve hak temelli bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği belirtildi.

Toplantının sonunda, çocukların üstün yararını esas alan, önleyici ve onarıcı bir hukuk sisteminin güçlendirilmesi konusunda ortak gluştı. Bu çerçevede, Çocuk Koruma Kanunu'nda yapılması önerilen değişikliklerin bir sonraki oturumda detaylı biçimde tartışılması kararlaştırıldı.

“Ulusal Doğurganlık Yol Haritası Politika Teklifi”

Yuvarlak Masa Toplantısı

Enstitü Sosyalde 26 Kasım 2025 tarihinde “Ulusal Doğurganlık Yol Haritası Politika Teklifi” başlıklı yuvarlak masa toplantısı düzenlendi. Türkiye’nin doğurganlık dinamiklerinin bütüncül ve disiplinler arası bir yaklaşımla ele alındığı toplantıya akademisyenler, kadın doğum uzmanları, medya profesyonelleri ve sivil toplum kuruluşu temsilcileri katıldı. Katılımcılar, doğurganlığı demografik bir olgunun ötesinde, sosyal, ekonomik, kültürel ve yönetsimsel boyutlarıyla çok katmanlı bir mesele olarak değerlendirdi.

Toplantı, Enstitü Sosyal Toplum Birimi Araştırmacısı Rumeysa Hafizoğlu’nun moderatörlüğünde iki oturum hâlinde gerçekleştirildi. İlk oturumda Enstitü Sosyal tarafından yürütülen “Ulusal Doğurganlık Yol Haritası Politika Teklifi” çalışması katılımcılarla paylaşıldı. Enstitü Sosyal Toplum Birimi Araştırmacısı Nursen Tekgöz; çocuk sahibi olmaya yönelik algının değişmesi, ideal ve istenen çocuk sayısına yönelik tercihler, geç evlilik ve boşanma eğilimleri ve yeni nesil ebeveynlik biçimleri bağlamında demografik dönüşüme ilişkin elde edilen güncel bulguları sundu. Türkiye’de doğurganlık davranışlarını şekillendiren kültürel, psikolojik ve toplumsal dinamiklere dikkat çekildi.

Toplantı, Doç. Dr. Talip Yiğit’in, Enstitü Sosyal’in “Ulusal Doğurganlık Yol Haritası Politika Teklifi”ne ilişkin sunumuyla devam etti. Sunumda, Türkiye’de doğurganlık hızındaki düşüş ve demografik yapıdaki değişim doğrultusunda geliştirilen politika yaklaşımı,

öncelikli müdahale alanları ve stratejik hedefler irdelendi. Yiğit, bu çalışmanın temel amacının doğurganlık hızını yerel, bölgesel ve ulusal dinamiklere duyarlı bir biçimde desteklemek, politika, standart ve uygulamaları sistematik bir çerçeveye oturtmak ve izlenebilir, ölçülebilir sonuçlar elde etmek olduğunu belirtti. Bu kapsamda uzun vadeli, bölgesel ve çok boyutlu politika önerileri katılımcılarla paylaşıldı.

Toplantının ikinci oturumunda uzmanlar, Türkiye'nin demografik dönüşümünü yönetebilmek ve aile yaşamını güçlendirmek için kalıcı ve bütüncül reformlara ihtiyaç duyulduğunu vurguladı. Öne çıkan öneriler arasında, bölgesel ihtiyaçlara göre teşviklerin farklılaştırılması ve bakım emeğinin profesyonelleştirilmesi yer aldı. Ayrıca aile yaşamını destekleyen konut modellerinin ve güvenli yaşam alanlarının yaygınlaştırılması gerektiği dile getirildi.

Katılımcılardan Prof. Dr. Murat Şentürk, doğurganlıktaki düşüşün sadece bireysel tercihler ya da tekil yaşam biçimleri üzerinden açıklanamayacağını vurgulayarak doğurganlık politikalarının kent ve kırsal arasındaki farklılıkları ve mekânsal koşulları birlikte ele alması gerektiği değerlendirmesinde bulundu.

Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanı

Dr. Şule Selman ise doğurganlığın azalmasında doğum süreçlerinde yaşanan travmaların etkisine dikkat çekerek güvenli ve destekleyici doğum ortamlarının önemini altını çizdi. Toplantıda ele alınan politika önerileri; ekonomik teşvikler, sağlık ve bakım altyapısı, şehirleşme ve konut modelleri, kuşaklar arası destek mekanizmaları başlıkları altında toplandı. Ayrıca sivil toplumun yerel ve mekânsal ihtiyaçların tespitinde daha aktif rol üstlenmesi ve doğurganlığın mahremiyetine saygı duyan yeni bir iletişim dilinin geliştirilmesi ile, buna yönelik medya stratejileri de ele alındı.

Toplantı kapsamında, yürütülmekte olan demografi çalışmalarının ortaya koyduğu sorun alanları detaylı biçimde değerlendirildi. Ayrıca Enstitü Sosyalin ilerleyen günlerde kamuoyuna duyuracağı "Ulusal Doğurganlık Yol Haritası Politika Teklifi"ne ilişkin taslak çerçeve, Türkiye'de sürdürülebilir nüfus yapısını ve nitelikli aile yaşamını destekleyecek uzun vadeli bir politika zemini olarak ele alındı. Toplantının çıktıları; öncelikli politika alanlarının belirlenmesi, aile destek mekanizmalarının güçlendirilmesi ve kurumlar arası eş güdümün artırılması yönünde şekillendi. İlerleyen dönemde bu çalışmaların nihai hâle getirilmesi ve Türkiye'nin demografi ve doğurganlık politikalarına bilimsel temelli katkı sunması hedefleniyor.

Tarımın Gençleştirilmesi Ortak Payda Toplantısı

Enstitü Sosyal, Türkiye’de tarım sektörünün hızla yaşlanması ve gençlerin kırsaldan uzaklaşması gibi konuları ele almak amacıyla 25 Kasım 2025’te “Tarımın Gençleştirilmesi Ortak Payda Toplantısı” düzenledi. Toplantıda yapılan değerlendirmeler, tarımın geleceğinin yalnızca bir istihdam meselesi değil, toplumsal dönüşüm gerektiren çok aktörlü bir süreç olduğunu ortaya koydu.

Toplantının açılışında, Türkiye’nin tarımsal üretimde Avrupa’daki güçlü konumuna rağmen tarım iş gücünün ortalama yaşının 58,1’e yükseldiği ve sektörün ülkenin en hızlı yaşlanan alanı olduğu aktarıldı. TÜİK verilerine göre, tarımda çalışanların yalnızca %4,8’inin 18-32 yaş aralığında bulunduğu belirtildi. Katılımcılar, bu eğilimin Türkiye’de gıda güvenliği, kırsal kalkınma ve ekonomik dayanıklılık açısından kritik riskler oluşturduğunu vurguladı.

İlk oturumda, gençlerin tarımdan uzaklaşmasının tarihsel ve yapısal nedenleri ele alındı. Geçmişten bu yana süregelen tapu-kadastro süreçleri, çiftçilerin borçluluğu ve tarım istihdamını etkileyen politikalar tartışıldı. Yüksek girdi maliyetleri, düşük kârlılık, sermaye ve araziye erişimde yaşanan güçlükler ile üretici ve aracı arasındaki fiyat farklarından kaynaklanan düşük gelir, gençlerin sektöre yönelmesini zorlaştıran temel unsurlar arasında sıralandı. Ayrıca, çiftçilerin yaklaşık yarısının 100 dönümün altında, parçalı arazilere sahip olduğu ve bu durumun birçok üreticinin kredi ve destek mekanizmalarından

etkin şekilde faydalanmasının önüne geçtiği ifade edildi. Ekonomik faktörlere ek olarak, tarımın düşük prestijli bir meslek olarak görülmesi, kırsaldaki sınırlı sosyal imkânlar ve ailelerin çocuklarını güvencesiz üretimden uzak tutma eğilimleri de öne çıkan önemli etkenler olarak dile getirildi.

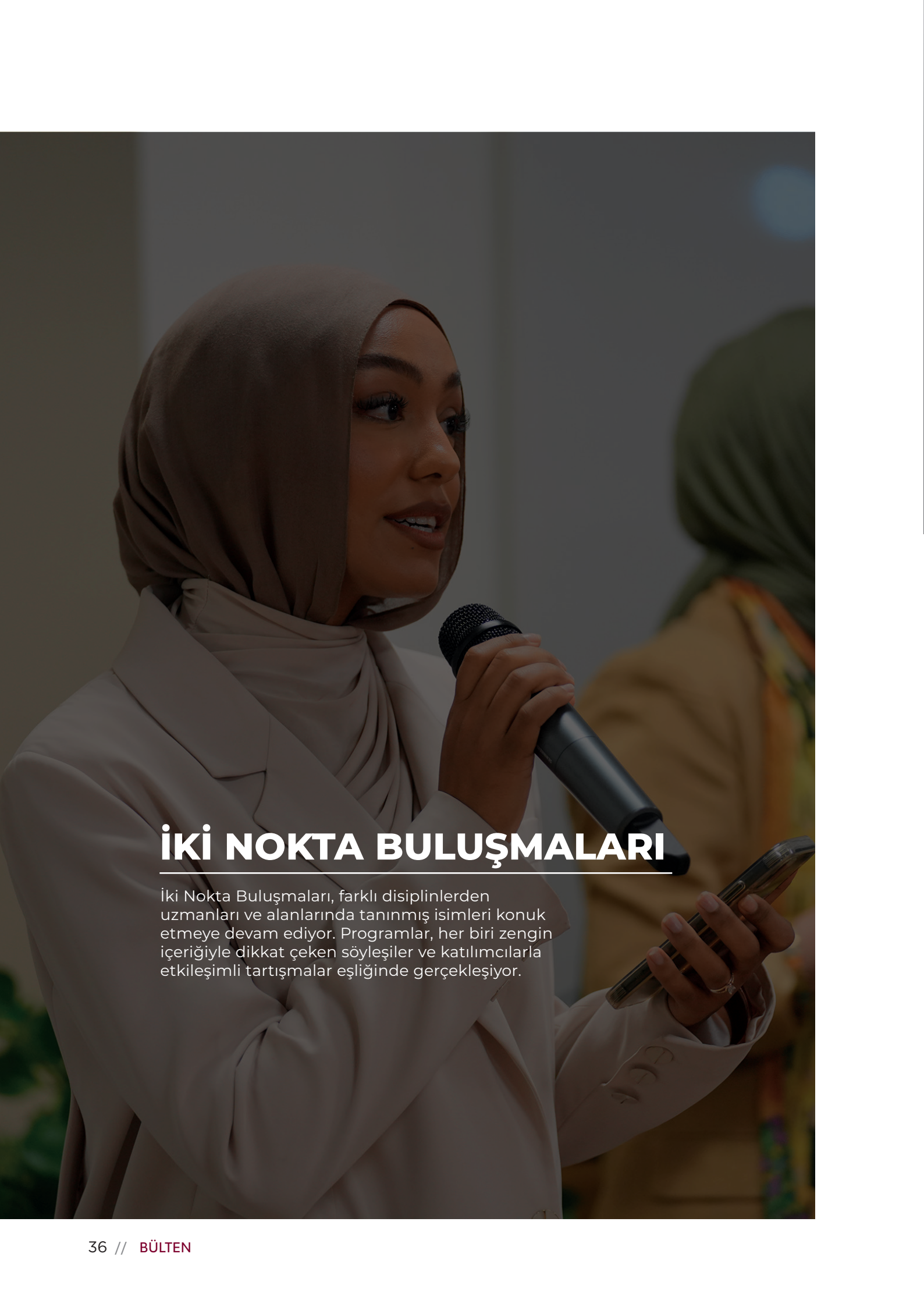
Toplantının ikinci oturumunda, tarım sektörünün son yıllarda geçirdiği teknolojik dönüşüm üzerinde duruldu. Kalifiye gençlerin tarıma katılımının teknolojik dönüşümle ilişkili olduğu, gençlerin geleneksel fiziksel üretimden çok teknoloji tabanlı ve yenilikçi tarım biçimlerine ilgi duyduğu ifade edildi. Bu bağlamda, yapay zekâ destekli üretim, akıllı sulama sistemleri, sensör teknolojileri, drone tabanlı görüntüleme ve akıllı seralar gibi uygulamaların, tarımı daha prestijli bir istihdam alanı hâline getirme potansiyeli taşıdığı belirtildi. Tıpkı gastronominin medyada temsilinin artması gibi tarımın da medyada görünürlüğünün artırılarak cazip bir alana dönüştürülmesinin önemli olduğu vurgulandı. Toplantı, gençlerin tarıma

yalnızca fiziksel emek gücü olarak değil, teknoloji, inovasyon ve girişimcilik odaklı aktörler olarak katılması gerektiğini ortaya koydu.

Politika önerileri oturumunda, ne eğitimde ne istihdamda olan (NEET) genç nüfus müzakerelerin merkezinde yer aldı. Uzmanlar, öncelikli olarak bölgesel farklılıklara dikkat çekerek tarım politikalarının şehirdeki gençleri sektöre çekmekten çok, kırsaldaki gençleri tarımda tutmayı hedefleyen bir yaklaşıma yönelmesi gerektiğini belirtti. Tarımsal üretimin yoğun olduğu bölgelerde genç nüfusun sektörden uzaklaşmasının üretim kapasitesini doğrudan etkilediği ifade edildi. Toplantıda öne çıkan öneriler arasında, dezavantajlı gruplara kayıtlı ve güvenceli istihdam sunmayı amaçlayan Sosyal Kooperatif Modeli ve bu modelin uygulanmasını destekleyecek kurumsal düzenlemeler yer aldı.

Toplantı, tarımın gençleşmesi için yapısal dönüşüm, teknoloji entegrasyonu, eğitim, gençlere yönelik geçiş programları, mentörlük ve kırsal yaşam kalitesinin artırılmasını kapsayan bütüncül bir kalkınma stratejisi gerekliliğinin vurgulanmasıyla sona erdi. Ayrıca, bu stratejinin başarısı için kamu, özel sektör, üniversiteler ve kooperatifler dâhil olmak üzere çok paydaşlı bir yönetim modeline ihtiyaç olduğuna dikkat çekildi.

İKİ NOKTA BULUŞMALARI

İki Nokta Buluşmaları, farklı disiplinlerden uzmanları ve alanlarında tanınmış isimleri konuk etmeye devam ediyor. Programlar, her biri zengin içeriğiyle dikkat çeken söyleşiler ve katılımcılarla etkileşimli tartışmalar eşliğinde gerçekleşiyor.

İki Nokta Buluşmaları'nda Ilyasah Shabazz'ı Ağırladık

Enstitü Sosyal “İki Nokta Buluşmaları” söyleşi serisi kapsamında, 14 Kasım’da düzenlenen etkinliğin konuğu Amerikalı çocuk edebiyatı yazarı, Malcolm X’in kızı, aktivist Ilyasah Shabazz oldu. “Sözün ve Eylemin Dekolonizasyonu: Malcolm X’in Mirasının Ruhu ve Anlamı” başlıklı söyleşide dekolonizasyon süreci, kimlik bilinci ve eylemlilik odaklı perspektiften sunuldu. Shabazz, Malcolm X’in mirasından hareketle dekolonizasyonun kendiliğinden gerçekleşebilecek bir süreç olmadığını, ancak bilinçli bir eylemlilikle mümkün olabileceğini belirtti. Bu bağlamda, günümüzün hâkim güç yapılarından ve yerleşik sisteminlerinden bağımsızlaşarak kimlik ve değerlerin farkındalığıyla, adaletsizliklere karşı aktif bir mücadele yürütülmesi gerektiğini vurguladı. Shabazz, babalarını küçük yaşta kaybetmiş çocuklar olarak annelerinin üç yönlü eğitim yaklaşımının, kendi kimlik ve öz-değer bilincinde merkezî bir rol oynadığını şu sözlerle dile getirdi: “Annem, altı kızının da kim olduklarını sağlıklı bir biçimde

öğrenerek büyümesini istedi; kadın olarak, Afrika diasporasının bir parçası olarak ve Müslüman olarak kendimizi sevmemizi sağladı. Bu yüzden başkalarının bizim değerimizi tanımlamasına ihtiyaç duymadık, çünkü kendi değerimizi açıkça biliyorduk.” Bu çerçevede, kimlik ve değere yönelik farkındalığın, yanlış eğitimle baskılanan bireylere tahakküm yapılarını tanımlama ve bu yapılara karşı çözüm üretme imkânı sağlayabileceğini belirtti. ABD’de siyahi Müslümanların temel hak ve özgürlükleri için mücadelelerinde gelineen mevcut durumu da değerlendiren Shabazz, özellikle gençlerin bu mücadeledeki önemine dikkat çekti: “COVID-19 sırasında evlere kapandığımızda George Floyd’un korkunç ölümüne tanık olduk ve siyahilerin neden ‘Black Lives Matter’ dediğini herkes anladı. Bu hareket sadece siyahilerin değil, baskı altında olan herkesin insanlığın parçası olduğunu hatırlatıyor. Yetişkinlerin görevi, gençlerin bu enerjiyi strateji ve farkındalıkla kalıcı değişime dönüştürmelerine rehberlik

etmek.” Bu doğrultuda Shabazz, gençlerin “toplumda eşit şekilde yer alma hakkına sahip olduklarını bilmelerinin her şeyden önemli” olduğunu ifade etti. Ayrıca, çocukların kitaplarda kendi kimliklerini görebilmelerinin yanı sıra “strateji, azim ve inanç gibi değerleri” de öğrenmeleri gerektiğini dile getirdi. Shabazz, sorunların kaynağında 21. yüzyılın kurumları ve Batı kaynaklı sistemlerin olduğunu belirtirerek çözümün bu yapılardan bağımsızlaşmakla gerçekleşebileceğinin altını çizdi. Bu hususta “eyleme geçme”nin kritik bir rolü olduğunu vurguladı: “Malcolm X, konuştuğu her kitleyi çok iyi tanır ve onlara doğrudan sorardı: ‘Hedeflediğiniz şeyi gerçekten anlıyor musunuz? Eğer

anlasaydınız, bir şey yapardınız.’ İnsanlara harekete geçmeleri için araçlar sunardı.” Demokrasinin insanları eylemsizliğe yöneltti bir sığınak hâline geldiğini belirten Shabazz, Malcolm X’in insanları bilinçli ve aktif olmaya çağırdığını ifade etti: “Malcolm X’in tutkulu mücadelesi, çocukların linç edilmesi, kadınların dövülmesi, insanlara köpekler salınması gibi adaletsizliklere derin bir tepkiydi. Gençleri, bu dünyadaki sorunlara karşı harekete geçmeye hazırlıyordu.” Enstitü Sosyal, dinleyicilerin aktif katılımıyla söyleşi formatında gerçekleştirdiği İki Nokta Buluşmaları ile, alanında uzman isimler ile farklı disiplinlerden araştırmacıları, öğrencileri ve ilgilileri bir araya getiriyor.

Dünyadan Yansımalar **Global Reflections**

Enstitü Sosyal, çeşitli disiplinlerden alanında önde gelen uzmanları ağırladığı Dünyadan Yansımalar Panel Serisi ile eğitim, toplum ve ekonomi alanlarında kronikleşmiş ve çözüm bekleyen konuların dinleyicilerin de aktif katılımıyla ele alındığı verimli bir tartışma ortamı yaratıyor.

KHAIRUDIN ALJUNIED İLE “BİLGİNİN DEKOLONİZASYONU: GÜNEYDOĞU ASYA DENEYİMİ”

Enstitü Sosyalın “Dünyadan Yansımalar” serisinin 9 Ekim’deki konuğu, National University of Singapore’un önde gelen tarihçilerinden Prof. Dr. Khairudin Aljunied oldu. “Bilginin Dekolonizasyonu: Güneydoğu Asya Deneyimi” başlıklı sunumunda Aljunied, bilgi üretiminin Batı merkezli yapısına yönelik eleştirilerini dile getirerek Güneydoğu Asya’nın bu süreçteki özgün katkılarını ve alternatif epistemolojik imkânlarını tartıştı.

Aljunied konuşmasında, Batılı bilgi biçimlerinin evrensellik iddialarının, tarihsel ve kültürel bağlamlarıyla nasıl iç içe geçtiğini anlattı. Aljunied, bu çerçevede Dipesh Chakrabarty’nin “Avrupa’yı yerelleştirmek” (*provincializing Europe*) ve Walter Dignolo’nun “sınır düşüncesi” (*border thinking*) kavramlarına

atıfta bulunarak bilgi üretiminde yerel tecrübelerin ve marjinal düşünürlerin yeniden merkeze alınmasının gerekliliğine dikkat çekti. Batı merkezli kategorilerin modern/geleneksel, ilerici/gerici, seküler/dindar gibi çoğu zaman toplumsal gerçekliği basitleştirdiğini ve epistemolojik çeşitliliği gölgelediğini vurguladı. Aljunied, Güneydoğu Asya’nın sadece Batılı kavramlarla açıklanamayacak kadar özgün, çok sesli ve derin bir bilgi üretme geleneğine sahip olduğunu belirtti.

Söyleşinin sonunda, bilgi konusunda adil, yerel gerçeklere dayanan ve farklı görüşlere açık bir yaklaşımın sadece akademik bir konu olmadığı, aynı zamanda ahlaki bir sorumluluk olduğu vurgulandı. Bilgi üretiminde adaletin, doğru temsilin ve yerel unsurların önem kazanması gerektiği, Güneydoğu Asya deneyiminin de bu alanda dünya çapında örnek teşkil edebileceği ifade edildi.

enstitü
sosyal

OMER BARTOV İLE “GÖRÜNENİN ÖTESİ: GAZZE'DE SOYKIRIM VE TARİHSEL BAKIŞ”

Enstitü Sosyalın “Dünyadan Yansımalar” serisinin 14 Kasım'daki konuğu, Brown Üniversitesinden tarihçi ve akademisyen Prof. Omer Bartov oldu. Bartov, “Görünenin Ötesi: Gazze, Soykırım ve Tarihsel Bakış” başlıklı konuşmasında Gazze'de süren insani yıkımı, yalnızca güncel bir kriz olarak değil, tarihsel benzerlikler, etik sorumluluk ve uluslararası hukuk ekseninde okumayı önerdi. Çağdaş çatışmaların “kendine özgü” yönlerini teslim etmekle birlikte, tarihin belirli anlarında tekrar eden örüntülere dikkat çekti.

Bartov, özellikle Ekim 2024 ile Mayıs/Haziran 2025 dönemini işaret ederek yürütülen operasyonların sadece askeri hedeflerle sınırlı kalmadığını, konut alanları, kamu binaları, altyapı, su ve enerji tesisleri ile tarım bölgeleri gibi sivil hayatın devamlılığını sağlayan unsurların ağır tahribata uğradığını ifade etti. Okulların, üniversitelerin, camilerin, müzelerin ve arşivlerin planlı bir şekilde tahrip edilmesinin, Gazze'yi nüfusu için yaşanmaz hâle getirmeyi amaçlayan bilinçli bir stratejinin parçası olduğunu vurguladı.

Bartov, Gazze'deki bu yıkım sürecini, modern soykırımların tipik özellikleriyle örtüştüğünü belirtti. Gazze halkının kaçabileceği bir yerin olmaması, bu süreci etnik temizlik yoluyla soykırım niteliğine taşıyan temel faktörlerden biri olarak öne çıktı. Bir grubun üyelerini öldürmek, fiziksel ve zihinsel zarar vermek, yaşamı sürdürülemez koşullara dönüştürmek ve doğumları engellemek gibi eylemlerin insanlığa karşı suçlar arasında yer aldığını vurgulayan Bartov, Gazze'de yaşananların bu suç tiplerinin dördünü birden kapsadığını ifade etti. Bu bağlamda, soykırım kavramının yalnızca hukukî bir tanım olmadığını, aynı zamanda geçmiş hatırlamak, tanıklık etmek ve ahlaki bir duruş almakla doğrudan ilişkili olduğunu belirtti.

Bartov, tarihsel hafızayı, hem bugünün krizlerini anlamak hem de uluslararası kamuoyundaki sessizliği ve gecikmiş tepkileri sorgulamak için vazgeçilmez bir araç olarak konumlandırdı.

Etkinlik, katılımcıların soruları ve Prof. Bartov'un değerlendirmeleriyle sona erdi.

Rania Awaad

İpek Çoşkun Armağan

enstitü
sosyal

RANIA AWAAD İLE “MODERN PSİKOLOJİ RUHSAL İHTİYAÇLARIMIZI KARŞILIYOR MU?”

Enstitü Sosyal “Dünyadan Yansımalar” serisi kapsamında 17 Ekim’de İslami psikoloji alanında öncü isimlerden, Stanford Üniversitesinden psikiyatrist Dr. Rania Awaad’ı ağırladı. “Modern Psikoloji Ruhsal İhtiyaçlarımızı Karşılıyor mu?” başlıklı söyleşide Awaad, modern psikolojinin sınırlarını İslami perspektiften değerlendirerek ruh sağlığında dinî, manevi ve kültürel hassasiyetlerin göz ardı edilemeyeceğini vurguladı.

Awaad konuşmasında, “İslami bütünleşik psikoterapi” (*Islamic integrated psychotherapy*) yaklaşımını tanıttı. Bu modelin, İslam’ın değer dünyasını ve temel kavramlarını psikoterapi sürecinin hedefleri, dili ve müdahale repertuarıyla sistematik biçimde buluşturmayı amaçladığını vurguladı. Awaad, “Henüz bu alanda veri toplama ve analiz süreçlerinin başındayız. Şu anda temel amacımız, bu yaklaşımın bilişsel davranışçı terapi gibi

yerleşik modellerle aynı bilimsel ve klinik standartları karşılayıp karşılamadığını görmek.” diyerek, klinik olarak uygulanabilir yeni modellerin geliştirilmesinin ruh sağlığı alanında yöntem repertuarını genişletmek açısından önemli fırsat sunduğunu ifade etti.

Teknoloji ve yapay zekânın ruhsal iyilik hâli üzerindeki etkilerine de değinen Awaad, “Yapay zekâ bize birçok alanda kolaylık sağlasa da, yoğun ve kontrolsüz maruziyet bireyin gerçeklik algısında kaymaya yol açabilir,” diyerek dijital ortamın gündelik hayatla kurulan ilişkiyi yeniden biçimlendirdiğine dikkat çekti. Awaad’a göre bu tür bir kopuş, özellikle sürekli çevrim içi olma, algoritmik içerik akışı ve dijital etkileşimlerin yüz yüze ilişkilerin yerini alması gibi dinamiklerle birleştiğinde, yalnızlık hissini derinleştirebilir; kaygı ve depresif belirtileri besleyebilir. Dijital platformlar ve veri ekosisteminin hızla büyüdüğü bir dönemde, Awaad’ın Stanford Üniversitesinde yürüttüğü araştırmalar, özellikle Müslüman topluluklarda yapay zekâ temelli araçlar ve mobil uygulamaların

depresyon ve yalnızlık üzerindeki etkilerini incelemeye odaklanıyor.

Awaad ayrıca, psikolojinin medyadan eğitime uzanan geniş etki alanını şu sözlerle vurguladı: “Bir hikâyeyi nasıl anlattığınız, müfredatı nasıl biçimlendirdiğiniz, hatta bilimsel bilgiyi hangi çerçevede sunduğunuz bile bir algı sürecidir ve insan psikolojisini şekillendirir.” Bu çerçevede Awaad, eğitimin yalnızca bilişsel kazanımlara ve bilgi aktarımına indirgenemeyeceğini, okul ikliminden ölçme-değerlendirme pratiklerine kadar pek çok unsurun öğrencinin benlik algısı, aidiyet duygusu ve stresle başa çıkma kapasitesi üzerinde belirleyici olduğunu savundu. Dolayısıyla eğitim programlarının, akademik hedeflerle birlikte bireylerin ruhsal dayanıklılığını güçlendirecek sosyal-duygusal ve ahlaki/etik boyutları da sistematik biçimde destekleyecek şekilde tasarlanması gerektiğini ifade etti.

Söyleşinin sonunda Awaad, modern psikolojinin kimi zaman ihmal ettiği manevi boyuta dikkat çekerek iyileşme anlayışını daha bütüncül bir zemine taşıdı: “Modern psikoloji ruhu unuttu. Oysa insanın güçlü bir parçası ruhtur. İmam Gazzâlî’nin söylediği gibi, insan psikolojisi dört parçadan oluşur: kalp, ruh, nefis ve akıl. Gerçek iyileşme, bu parçaların bütünlüğüyle mümkündür.” Awaad’ın bu vurgusu, ruh sağlığında yalnızca semptom azaltımına değil, anlam, değerler ve içsel tutarlılık gibi boyutlara da yer veren bütünlük yaklaşımının önemine işaret ediyor.

Söyleşi, bireysel ve topluluk temelli ruh sağlığı yaklaşımlarının tartışılması ve katılımcıların sorularının yanıtlanmasıyla sona erdi.

WALTER D. MIGNOLO İLE “KÜRESEL PARADİGMALARI YENİDEN DÜŞÜNMEK: 21. YÜZYILDA DEKOLONYAL BİR UZLAŞI MÜMKÜN MÜ?”

Enstitü Sosyal, “Dünyadan Yansımalar” serisi kapsamında 25 Kasım’da Duke Üniversitesinden filozof, göstergebilimci ve dekolonyal teorinin önde gelen isimlerinden Prof. Walter D. Mignolo’yu ağırladı. “Küresel Paradigmaları Yeniden Düşünmek: 21. Yüzyılda Dekolonyal Bir Uzlaşi Mümkün mü?” başlıklı söyleşide Mignolo, modernitenin “evrensel” diye sunulan bilgi ve siyaset anlayışlarının nasıl Batı merkezli kolonyal bir tasarıma dayandığını tartıştı. Ayrıca, çoğul epistemolojilerin ve farklı bilgi geleneklerinin yan yana var olabildiği dekolonyal alternatiflerin nasıl geliştirilebileceğine dair perspektiflerini paylaştı.

Prof. Mignolo, “Modernite kendiliğinden ortaya çıkmış bir tarihsel dönem mi, yoksa Avrupa merkezli bir anlatılar bütünü ve bir hikâye kurma biçimi mi?” sorusunu yöneltti. Mignolo’ya göre “İnsanlığın ortak kaderi anlatısı olarak modernite, Avrupa’nın kolonizasyon sürecini meşrulaştırmak

için tasarlanmış siyasi bir proje ve bu projenin ötesine geçmek yalnızca devlet politikalarıyla mümkün değil. Üniversiteler, medya, toplumsal hareketler hatta müzeler gibi kamusal alanın farklı aktörleri tarafından yürütülen dekolonyal çabalar da bu sürecin temel parçalarıdır.”

Mignolo, Perulu sosyolog ve dekolonyal teorisyen Aníbal Quijano’nun Latin Amerika’daki bağımlılık teorisi tartışmalarını yeniden şekillendiren “kolonyalite” kavramına dikkat çekti ve “Modernite bir kurtuluş söylemidir; Avrupa’da yaratılan anlatılar yığını tarafından tanımlanan tarihsel bir dönemdir; kolonyalite ise modernitenin karanlık ve gizli yüzüdür.” dedi.

Kolonyalitenin fiili sömürgeleştirmenin sona ermesinden sonra da etkisini sürdürdüğünü belirten Mignolo, günümüz çatışmalarını kolonyal matris üzerinden okumanın önemine dikkat çekti: “Kolonyalite, modernitenin herkesi fiili sömürgeleştirme olmaksızın etkilediği bir durumdur. Bu yüzden 20. yüzyılın ikinci yarısında kolonyalizm sona ermiştir ancak kolonyalite sona ermemiştir. Kolonyalite iki temel görev üstlenir:

Birincisi, kolonyal iktidar iradesini analiz etmek; ikincisi, bu iradeyi hayata geçiren kolonyal matrisi çözümlenektir. 21. yüzyılda Rusya ve Çin'in yükselişi, bu kolonyal matrisin eleştirisini ve yeniden tartışılmasını tetiklemeli". Söyleşide, anlatının gücüne de vurgu yapıldı: "Parayı kontrol eden, aynı zamanda anlamı da kontrol eder. Günümüzde çatışmalar yalnızca silahla değil, hangi anlatıların öne çıktığı üzerinden yürütülüyor. Batı'nın diğer ülkeleri yayılcılıkla suçlaması kendi üstünlük iddiasını sürdürme çabasıdır; her suçlama aynı zamanda itiraf niteliğindedir."

Söyleşinin sonunda Mignolo, dekolonyal uzlaşının devletler arası pazarlıklarla değil, toplumsal hareketler, üniversiteler, medya ve kamusal alan üzerinden inşa edilebileceğini belirterek bilgi alanlarının sömürsüzleştirilmesinin önemine dikkat çekti.

Söyleşi soru-cevap oturumu ile sona erdi.

CARL BENEDIKT FREY İLE "YAPAY ZEKÂ ÇAĞI: TEKNOLOJİ VE ULUSLARIN KADERİ"

Enstitü Sosyalin "Dünyadan Yansımalar" serisinin 5 Aralık'taki konuğu, Oxford Üniversitesinden iktisat tarihçisi, ekonomist ve yazar Prof. Dr. Carl Benedikt Frey oldu. "Yapay Zekâ Çağı: Teknoloji ve Ulusların Kaderi" başlıklı sunumunda Frey, yapay zekânın küresel ekonomi, iş gücü piyasaları ve uluslararası rekabet üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir çerçevede ele aldı.

Söyleşinin ilk bölümünde Frey, yapay zekânın kapasitesi ve sınırları üzerinde

durdu. Yapay zekânın ezberleme ve statik bilgi alanlarında son derece güçlü olduğunu, ancak yaratıcılık, algılama ve karmaşık sosyal ilişkiler gibi alanlarda insanın yerini henüz alamadığını vurguladı. Bu üç alanın hâlâ yapay zekâ için temel "dar boğazlar" olmaya devam ettiğini belirten Frey, dünyadaki hızlı ve sürekli değişimin, bu sınırlamaları daha da belirgin hâle getirdiğini ifade etti.

İkinci olarak iş gücü piyasaları ve küresel ekonomi tartışıldı. Frey, otomasyonun özellikle lojistik ve rutin işlerde baskı yarattığını, buna karşın hizmet ticareti, dış

kaynak kullanımı ve dijitalleşmenin yeni fırsatlar sunduğunu dile getirdi. Yapay zekânın birçok işi tamamen ortadan kaldırmasa bile bazı mesleklerin önemli bir bölümünün daha düşük maliyetli ülkelere kaymasına yol açabileceğini belirtti. Bu durumun gelişmekte olan ekonomiler için bir fırsat, gelişmiş ülkelerdeki beyaz yakalı çalışanlar için ise ciddi bir meydan okuma anlamına geldiğini vurguladı.

Eğitim ve bireysel yetkinlikler başlığı altında Frey, yapay zekâ çağında “hangi mesleğin seçilmesi gerektiği” sorusuna temkinli yaklaştı. Kaçınılması gereken tek bir alan olmadığını belirterek klasik bilimler, matematik ve fiziğin hâlâ güçlü bir temel sunduğunu ifade etti. Ona göre asıl belirleyici unsur, yapılan işin statik değil, yeni bilgi üretmeye ve değişen koşullara yanıt vermeye açık olması. Frey, “Kestirme bir yol varsa insanlar onu kullanır, bu yüzden eğitimde gerçek öğrenmeye alan açan sınavlara ihtiyacımız var.” sözleriyle öğrenmenin merkeziliğine dikkat çekti. Yapay zekânın ise çıktılar üreten bir araçtan

ziyade, öğrenmeyi derinleştiren bir destek mekanizması olarak konumlanması gerektiğini vurguladı.

Söyleşinin son bölümünde politik ekonomi ve düzenleme tartışmaları öne çıktı. Frey, yapay zekânın büyük bir servet üretme potansiyeline sahip olduğunu, ancak asıl meselenin bu değerlerin toplum içinde nasıl paylaşılacağı olduğunu ifade etti. Evrensel temel gelir fikrine tamamen karşı olmadığını, ancak bunun mutlaka hedefli ve adil mekanizmalarla desteklenmesi gerektiğini belirtti. Yapay zekâ düzenlemelerinde tekelleşme riskine de dikkat çeken Frey, aşırı düzenlemenin yeniliği boğabileceğini, yetersiz düzenlemenin ise son derece güçlü ve hesap vermez aktörler yaratabileceğini söyledi.

Söyleşi, yapay zekânın teknolojik bir mesele olmanın ötesinde, eğitimden siyasete, emekten refaha uzanan geniş bir politik ekonomi tartışması gerektirdiğini ortaya koyarak katılımcıların soruları ve değerlendirmeleriyle sona erdi.

BASEL ADRA İLE “KİMİN GERÇEĞİNİ GÖRÜYORUZ? ANLATININ DEKOLONİZASYONU”

Enstitü Sosyal “Dünyadan Yansımalar” söyleşi serisi kapsamında 8 Aralık’ta Filistinli gazeteci, ödüllü film yönetmeni ve insan hakları savunucusu Basel Adra’yı ağırladı. “Kimin Gerçeğini Görüyoruz? Anlatının Dekolonizasyonu” başlıklı konuşmasında Adra, kolonyal bir güç olarak İsrail’in işgali altında günlük hayatlarının nasıl şekillendiğini, Filistin halkında nesilden nesile aktarılan direniş, var olma ve hak arama çabalarını ve Batı medyasının ön yargılı ve tek taraflı anlatısının İsrail-Filistin meselesinin dünya kamuoyundaki yansımalarını nasıl etkilediğini ele aldı.

Adra, Yahudi yerleşimlerinin arasında birbiriyle bağlantılı küçük köy ve mezralardan oluşan ve halkının küçük ölçekli tarım ve hayvancılıkla geçimini sağladığı Masafer Yatta’da yaşananları aktardı. İsrail otoriteleri ve yerleşimcilerin saldırıları sonucu defalarca yıkılan evlerinin her seferinde yeniden inşa edilmesinin Filistinlilerin topraklarında kalma iradesinin ve sivil direnişinin en somut ifadesi olduğunu vurguladı.

“Hakikat yalnızca anlatıldığında bir güç olur.” diyen Adra, kamerayı eline almasının nedenini şu sözlerle açıkladı: “Size gösterilen hakikat değil. Hakikat burada; Masafer Yatta’da, Gazze’de, Kudüs’te, Cenin’de. Dünyaya anlatmazsak, yaşanan hiçbir şey görünür olmuyor. Hakikati göstermek için kamerayı elime aldım, nereye bir saldırı olursa oraya koştum. Film planlı değildi, sadece gördüklerimi kaydederken bu kanıtları dünyaya göstermek için bir belgesel fikri doğdu. Kameram, bizi yok sayan anlatılara karşı kurduğum tek savunmaydı.”

Medyanın Seçici Görünürlüğü

Adra, Batı medyasının politik önceliklerinin Filistin’de yaşananları sistematik biçimde karanlıkta bıraktığını, hangi hayatların “haber değeri” taşıdığına dair ilişkin hiyerarşinin son derece adaletsiz olduğunu vurguladı. Filistin’de yaşananların tek başına 7 Ekim’de yaşananlar etrafında değerlendirilemeyeceğini, 7 Ekim’in Nakba ile başlayan Filistin topraklarının sömürgeleştirilme sürecinin bir neticesi olarak görülmesi gerektiğine dikkat çekti: “Onlar anlatılarını 7 Ekim’le başlatıyorlar. Oysa gerçeği görmek için Nakba’ya kadar

gitmeye bile gerek yok; hemen önceki güne 6 Ekim'e bakmak bile yeter. O gün bile Filistinliler İsrail ordusunun saldırılarının hedefi idi. Şimdi Batı Şeria'da hedef, her şehir ve kasabayı küçük bir Gazze'ye dönüştürmek; insanları giderek daralan şehir merkezlerine sıkıştırmak ve her yerleşimi duvarlarla çevrili birer açık hava hapishanesine çevirmek."

"Sömürgecilik geçmişte değil, bugün yaşanıyor."

Konuşmasında İsrail'in kuruluşundan itibaren siyasi, ekonomik ve kültürel olarak modern sömürgeciliğin en iyi örneklerinden biri olduğunu ifade eden Adra, Filistinlilerin uluslararası hukuk sistemine ve kurumlarına güvenlerini büyük ölçüde yitirdiklerini aktardı. Bununla birlikte Adra bugün uluslararası hukukta siyasi tercihlerin belirleyici olsa da gelecekte Filistin mücadelesinin uluslararası hukuk tarafından da tanınacağını ve tüm yaşananların bu kurumlar tarafından hesabının sorulacağına dair hâlâ ümitli olduğunu şu sözlerle belirtti: "Birçok Filistinlinin uluslararası hukuka inanmamasının nedeni çok açık: Bu hukuk bize uygulanmıyor. İsrail ihlal ettiğinde birden "istisna" oluyor; veto devreye giriyor, mahkemeler baskı altına alınıyor. Yine de ben bu hukuku kullanmaya devam etmemiz gerektiğine inanıyorum, çünkü bir gün bu suçların hesabı sorulacak."

Sömürgeciliğin olmuş, bitmiş ve geçmişte kalmış bir mesele olmadığını, bugün de son derece aleni ve toplumların kaderini belirleyecek şekilde yaşandığını aktaran Adra, "Biz Filistinliler kuşaklar boyunca sömürgeciliğin zararını gördük, bunun sona ermesi gerekiyor. Batı'nın diplomatik vetoları, silah desteği ve finansmanı sömürge düzeninin devamını sağlıyor. Demokrasi ve hukuk devleti iddiasındaki

ülkeler, İsrail söz konusu olduğunda tüm ilkelerini askıya alıyor. Her gün uluslararası hukuku ihlal eden bir devleti desteklemek, hukukun değil politikanın tercih edildiğini gösteriyor. Soykırım apaçık ortadayken bile bu ülkeler normalleşmeyi sürdürüyor." dedi.

Oscar: Bir Ayrıcalık Değil, Bir Araç

"No Other Land" belgeseliyle Oscar ödülü alan Adra, bu görünürlüğü kişisel bir başarıdan çok Filistin toplumunun kolektif mücadelesi olarak değerlendirdi.

"Oscar başarısı, benim için ayrıcalık değil, anlatılarla savaşmak ve hakikati yaymak adına Filistin toplumunun kolektif mücadelesini küresel zemine taşıyan güçlü bir araç." sözleriyle Adra, bu ödül ile dünyanın Filistin'de yaşananlara dikkat kesilmesi için Oscar'ı bir araç olarak gördüğünü açıkladı ve şöyle devam etti: "Aldığım ödüller ve Oscar'la gelen görünürlük, Masafer Yatta ve halkımız için egemen anlatıya meydan okumak açısından önemli. Ama kişisel düzeyde, bunun bana sağladığı ayrıcalığı

sevmiyorum. Yerleşimcilerin tarlalarımıza girdiği, kardeşime saldırdığı, ardından askerlerin evimi basıp eşimi alıkoyduğu o olay dünya medyasında geniş yer buldu; gazeteciler beni aradı, yazılar yazdı. Ama bundan sadece bir hafta önce, gece yarısı, yakınımızdaki bir köye yerleşimciler çok daha ağır bir saldırı düzenlemişti. Yetmiş-seksen yaşındaki yaşlılar, çocuklar, kadınlar kan içindeydi. Buna rağmen, bu saldırı neredeyse hiç haber olmadı.”

Adra, Hollywood endüstrisindeki pek çok aktörün, şirketin ve yöneticilerin İsrail’le

sürdürdükleri yakın ilişkilere binaen kendisine yöneltilen eleştirilere şu sözlerle yanıt verdi: “Oscar, hakikati duymayı hak eden milyonlara sesimizi ulaştırmak için çok büyük bir sahne. Orada oturan ve İsrail’i destekleyen kişiler benim hedef kitlem değil; onlarla diyalog kurmamız gerekmiyor. Bu başarı, daha fazla Filistin filminin o sahneye çıkmasının kapısını açmasını umduğum bir araç. Asıl amaç, bizi duyması gereken kitleye ulaşmak ve sesimizi onlara ulaştırmak.”

Adra, filmlerinin uluslararası ödüller almasının Filistin’e dair daha fazla yapımın küresel ölçekte üretilip yayılmasının önünü açacağı konusunda umutlu olduğunu belirtti. Söyleşi, Adra’nın yaşananları her gün kayıt altına alma çabasının hakikatin inkârını engelleme yolunda bir adım olduğunu vurgulamasıyla sona erdi.

ANAS AL-SHEIKH ALI İLE “POPÜLER KÜLTÜRDE DEKOLONİZASYON: ORTAÇAĞ CANAVARLARINDAN MODERN FANATİKLERE”

Enstitü Sosyal “Dünyadan Yansımalar” serisi kapsamında 8 Aralık’ta Washington merkezli International Institute of Islamic Thought (IIIT) yöneticilerinden Dr. Anas Al-Sheikh Ali’yi konuk etti. “Popüler Kültürde Dekolonizasyon: Ortaçağ Canavarlarından Modern Fanatiklere” başlıklı söyleşide Ali, Batı popüler kültürünün tarih boyunca Müslümanlar ve özellikle Türkler hakkında nasıl bir “öteki” anlatısı inşa ettiğini ele aldı.

Konuşmada, modern ön yargıların kökenlerinin sanat, edebiyat ve medya üzerinden yüzyıllardır yeniden üretilen kültürel imgelerle ilişkili olduğu vurgulandı. Ali, Ortaçağ’daki şeytanlaştırıcı canavar

temsillerinin zaman içinde tiyatro metinlerinde, şiirde, popüler romanda ve sinemada Müslümanların “fanatik” ya da “vahşi Doğulu” olarak betimlenen figürlere evrildiğini söyledi. Heykel ve resim gibi görsel sanatların da bu anlatının parçası olduğunu belirten Ali, *Greek Slave* heykelinden Napolyon dönemine ait resimlere kadar pek çok eserin, Müslüman toplumları “yenilmiş”, “denetim altına alınmış” ya da “uygarlaştırılması gereken” bir özne olarak resmettiğini ifade etti. Tiyatro ve şiirde ise Lord Byron’dan *Bluebeard* uyarlamalarına kadar uzanan üretimlerin Türk karşıtı temsilleri nasıl pekiştirdiğini örneklendirdi.

Ali, popüler romanların ve Hollywood sinemasının modern dönemde bu algıları küresel ölçekte yaygınlaştırdığına dikkat çekti. Jack Shaheen’in çalışmalarına atıfla, sinemada Müslümanların büyük oranda olumsuz karakterler olarak tasvir edilmesinin, kültürel ön yargıları derinleştiren en etkili araçlardan biri olduğunu vurguladı. Kültürün, Soğuk Savaş’tan günümüze bir “yumuşak güç” unsuru olarak silahlaştırıldığını, modern medyanın ve dijital platformların ise bu süreçte en görünür propaganda alanlarına dönüştüğünü belirtti.

Söyleşi, popüler kültürün yalnızca bir eğlence alanı değil, uluslararası siyasetin ve toplumsal algıların şekillenmesinde belirleyici bir güç olduğunu da hatırlatan önemli bir tartışma zemini sundu.

YONG ZHAO İLE “TEK TİP EĞİTİM ANLAYIŞININ ÖTESİNE GEÇMEK”

Enstitü Sosyal, “Dünyadan Yansımalar” serisinin 9 Aralık’taki programında, “Tek Tip Eğitim Anlayışının Ötesine Geçmek: Geçmiş Onarmak mı, Geleceği Tasarlamak mı?” başlıklı bir söyleşi düzenledi. Programın konuğu, Kansas Üniversitesinden eğitim psikolojisi alanının önde gelen isimlerinden Prof. Yong Zhao oldu.

Zhao, eğitim sistemlerindeki standartlaştırma ve tek tip eğitim modellerinin bireysel farklılıkları göz ardı ettiğini ve öğrencilerin potansiyellerini sınırladığını değerlendirdiği söyleşide, küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkilerini, eğitimde yaratıcılığın ve bireysel yeteneklerin dikkate alınmasının önemini ve alternatif eğitim yöntemlerini tartıştı.

Zhao, söyleşisine fırsat (şans) ve liyakat konularını eğitim sistemleri bağlamında ele alarak başladı. Zhao, eğitimdeki başarıyı yalnızca kişisel çaba ve yetenekle

açıklamanın yanıltıcı olduğuna dikkat çekti. Birçok öğrencinin akademik başarısının, eğitim alanında başta olmak üzere hayatında karşısına çıkan fırsatlara bağlı olduğunu ifade etti. Zhao, eğitimdeki fırsatların genellikle öğrencilerin sosyoekonomik durumları, ailelerinin kaynakları, okul imkânları ve çevresel faktörlere bağlı olduğuna işaret ederek meritokrasi fikrinin “fırsat” (şans) faktörünü göz ardı ettiğini ve toplumun daha geniş kesimlerine ulaşan eşit fırsatlar sağlamadığını ifade etti.

Zhao, eğitimde meritokrasiyi sorgularken öğrencilere sunulan fırsatların da sadece geleneksel ölçütlerle (örneğin sınav puanları, akademik başarı) değerlendirilmemesi gerektiğini vurguladı. Eğitim sistemlerinin çoğu zaman öğrencilerin güvenliğini ve merakını törpülediğini belirten Zhao, PISA sonuçlarının bu daralmanın en görünür çıktılarından biri olduğunu ve test skorlarının ülkelerin gerçek eğitim kapasitesini

yansıtmadığını ifade etti. Aksine düşük PISA skorlarının özgün eğitim yaklaşımları geliştirmek için bir fırsat olarak görülmesi gerektiğinin altını çizdi.

Çocukların yaratıcı kapasitesinin yaşla birlikte azalmasının nedeninin, okulun öğrenmeden daha baskın hâle gelmesi ve yaratıcılığı kontrol etmesi olduğunu belirten Zhao bu nedenle, eğitim sistemlerinde odağın “okullaşma” yerine “öğrenme”ye kayması gerektiğini savundu. Zhao, eğitim sistemlerinde, her çocuğun kendine ait bir yetenek profiliyle dünyaya geldiği gerçeğinin kabul edilmesi ve bu farklılıkların koruyup geliştirilmesi gerektiğini hatırlattı.

Eğitimde yapay zekâ (YZ) kullanımına ilişkin değerlendirmelerde bulunan Zhao, YZ'nin geleneksel öğretimi daha verimli kılmak için kullanılmasının öğrenme döngüsünü zayıflattığını ifade etti. Ancak doğru kullanıldığında YZ'nin, her bireyin güçlü yönlerini geliştirme ve ortalamanın ötesine geçme fırsatı sunduğunu da belirtti. Bu bağlamda, çocuklara sadece sorun çözmeyi değil, sorun bulmayı da öğretmemiz gerektiğine dikkat çekti.

Öğretmenin üstlendiği rolün değişmesi gerekliliği, söyleşinin öne çıkan başlıklarından biri oldu. Zhao, eğitim sistemlerinin, öğretmeni “salt bilgi aktaran” rolünden çıkarıp “destekleyen, rehberlik eden, mentörlük yapan ve yeni imkânlar açan” bir role yönlendirmesi durumunda sistemin gerçek anlamda dönüşebileceğini dile getirdi. Gerçek öğrenmenin olduğu bir sınıfta “yönetim” ihtiyacının kendiliğinden azalacağını da ekledi.

Söyleşi, bireylerin tutkularını keşfetmesine, güçlü yönlerini geliştirmesine ve bu güçle başkalarının sorunlarını bulup çözmesine imkân veren bir eğitim anlayışının önemini öne çıkardı. Tartışma aynı zamanda eğitimin, geçmişî onarmaya çalışan bir yapıdan ziyade geleceği tasarlayan bir ekosistem olarak ele alınması gerektiğini hatırlattı.

Lisansüstü Çalışmalar Kütüphanesi

Araştırmacıları Bekliyor

Enstitü Sosyal Kütüphanesi lisansüstü araştırmacıların çalışmalarına kaynak sağlayan ve araştırmalarını destekleyen bir alan sunuyor. Üyelik temelli çalışılan kütüphanemizde çeşitli disiplinlerden pek çok kaynağa erişim sağlanabilmektedir. Kütüphanemizden lisans mezunu, yüksek lisans ve doktora seviyesi öğrenciler, araştırmacılar ve öğretim üyeleri faydalanabilir. Üyelik için web sitemizden başvurabilir, siz de bu akademik topluluğun bir parçası olabilirsiniz.

SON YAYINLAR

Değerlendirme Raporu

Analiz

Politika Notu

Verinin Dili

Dünyadan: Araştırma Gündemi

Dünyadan: Eğitim Gündemi

Dünyadan: Yapay Zekâ Gündemi

Ekonomi Gündemi

İki Nokta

Enstitüyü İzleyin

Değerlendirme Raporu

“2025’te Eğitim: Yenilikler, Gelişmeler ve Arayışlar”

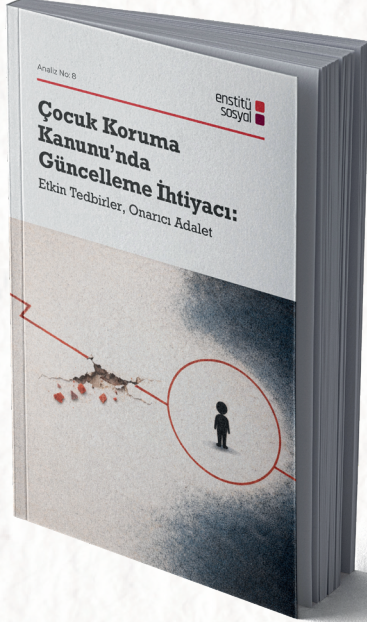
2025 eğitim yılı; zorunlu eğitimin geleceği, dijitalleşmenin eğitim süreçlerine etkisi, eğitim finansmanı ve yükseköğretimdeki yapısal düzenlemelerin öne çıktığı bir yıl oldu. Enstitümüz tarafından yayımlanan “2025’te Eğitim: Yenilikler, Gelişmeler ve Arayışlar” raporu, Türkiye eğitim sistemindeki güncel dönüşümü veriye dayalı bir çerçevede ele alıyor.

Okumak için tarayın

Analiz

“Çocuk Koruma Kanunu’nda Güncelleme İhtiyacı: Etkin Tedbirler, Onarıcı Adalet” Analizi

Çocuk adalet sistemi uzun yıllardır kurumsal bir çerçeveye dayanmakla birlikte, uygulamada karşılaşılan bazı sınırlılıklar sistemin etkin çalışmasını zorlaştırıyor. 2005'te yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK), geçen yirmi yılda ortaya çıkan boşluklar, artan vaka çeşitliliği ve güncel ihtiyaçlar karşısında daha açıklayıcı ve yol gösterici bir çerçeveye yeniden ele alınması gerekiyor. Fatma Betül Ercan'ın kaleme aldığı “Çocuk Koruma Kanunu’nda Güncelleme İhtiyacı: Etkin Tedbirler, Onarıcı Adalet” Analizi, ÇKK'deki yapının geliştirilmesi, sistemin daha öngörülebilir, izlenebilir ve çocuğun üstün yararını gözetken bir işleyişe sahip olmasına duyulan ihtiyacı ve bu alandaki iyileştirme önerilerini ortaya koyuyor.

“Türk Adalet Sisteminde Suç ve Çocuk” Analizi

Çocukların adalet sistemiyle karşılaşmaları, hem mağdurun hakkını gözetmeyi hem de çocuğun gelişim özelliklerine uygun bir yaklaşım geliştirmeyi gerektiriyor. Bu dengeyi kurmakta yaşanan zorluklar, sistemi yeniden düşünmeyi zorunlu kılıyor. Fatma Betül Ercan, Güllü Buzunoğlu, Hilal Yazıcı ve Yiğit Çelik'in kaleme aldığı “Türk Adalet Sisteminde Suç ve Çocuk” Analizi, çocukların adalet sistemiyle karşılaşmalarında öne çıkan sorun alanlarını ve çözüm önerilerini ele alıyor.

“Türkiye’nin Emlak Vergisi Reformu: Piyasa Değerine Dayalı, Verimli ve Öngörülebilir Bir Sistemin İnşası” Analizi

2026’da emlak vergileri beklenmedik bir şekilde artabilir mi? Mülk sahiplerini bekleyen riskler ne? Prof. Dr. Cem Demiroğlu’nun kaleme aldığı “Türkiye’nin Emlak Vergisi Reformu: Piyasa Değerine Dayalı, Verimli ve Öngörülebilir Bir Sistemin İnşası” başlıklı analizimiz yayımlandı. Bu çalışma, emlak vergisindeki fahiş artışların kaynağını, mevcut emlak vergisi sistemini ve mülkiyet hakkını tehdit eden sorunları ortaya koyuyor.

Politika Notu

“Türkiye’de Okul Yöneticisi Profili ve Bir Model Önerisi” Politika Notu

Enstitü Sosyal, Türkiye’de okul yöneticiliğinin niteliğini ve mesleki çerçevesini güçlendirmeyi amaçlayan yeni politika notu “Türkiye’de Okul Yöneticisi Profili ve Bir Model Önerisi”ni yayımladı. Dr. Münübe Zeynep Yılmaz ve Doç. Dr. Turgay Öntaş tarafından hazırlanan çalışma, okul yöneticiliğinin yalnızca idari görevlerden ibaret olmadığını, okul iklimini, öğrenme süreçlerini ve paydaş ilişkilerini doğrudan şekillendiren kritik bir yöneticilik rolü taşıdığını ortaya koyuyor.

Politika notunda okul yöneticiliğinin niteliği şu şekilde tanımlanıyor: “Okul müdürleri; öğretmenler, öğrenciler, veliler ve içinde bulundukları toplumsal çevre arasında kritik bir bağ kurarak okulun bütünsel işleyişini şekillendiren temel aktörlerdir.” Bu yönüyle okul yöneticiliği, Enstitü Sosyal’in eğitim politikalarında merkeze aldığı öğrenme odaklı yaklaşımda kritik bir rol oynuyor. Değişen öğrenme dinamikleri okul yöneticilerinden beklenen nitelikleri de farklılaştırıyor. Örneğin okul yöneticileri, pedagojik liderlik, etik temsil ve stratejik karar alma sorumluluklarıyla birlikte değerlendiriliyor.

Bugünün eğitim ekosistemi, değişen öğrenci profilleri, çeşitlenen veli

Okumak için tarayın

beklentileri, karmaşılaşan okul yapıları ve dijitalleşmenin hızla dönüştürdüğü öğrenme süreçleri nedeniyle okul yöneticilerinden çok boyutlu bir yöneticilik anlayışını gerekli kılıyor. Politika notu, bu dönüşümün gerektirdiği bilgi, beceri ve değer setini bütüncül bir çerçeveye tanımlayarak Türkiye’de uzun süredir hissedilen yöneticilikte kurumsallaşma ihtiyacına somut ve uygulanabilir bir model sunuyor. Çalışma, yöneticilikle öğretmenliğin zaman zaman iç içe geçtiği mevcut sistemde, yetkinlik temelli bir okul yöneticisi profili tanımlanmadan yapılacak düzenlemelerin sürdürülebilir olmadığını vurguluyor ve Türkiye’ye özgü bir okul yöneticisi profilinin nasıl olduğunu tarif ediyor.

Okul Yöneticisinden Beklenen Bilgi, Beceri, Tutum ve Değerler

Politika notunda yer alan modelin bilgi boyutu; yöneticinin okulun yapısını, öğretmenlerin mesleki geçmişini, öğrencilerin sosyal, kültürel ve duygusal ihtiyaçlarıyla müfredatın bütününe kavrama kapasitesini kapsıyor.. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını analiz edebilmekten bütçe yönetimine, veriye dayalı karar alma süreçlerinden mevzuat okuryazarlığına kadar genişleyen bu bilgi alanı, okulun hem akademik gelişimi hem kurumsal sürekliliği için temel bir zemin oluşturuyor.

Beceri boyutu ise yöneticinin sahip olduğu bilgiyi, okulun ihtiyaçları doğrultusunda harekete geçirme gücünü tarif ediyor. Çıkarım yapma ve karar alma kapasitesi, öğrenme süreçlerini izleme ve öğretmenlere etkili geri bildirim verme, kriz ve risk yönetimi, toplumsal katma değer oluşturma ve paydaşlarla müzakere edebilme becerileri, gerek günlük okul işleyişinde gerek öngörülemez vakalarda yöneticinin bütüncül bir liderlik sergilemesini gerektiriyor. Bu beceriler, aynı zamanda yöneticinin okulun profesyonel öğrenme kültürünü güçlendirmesine ve öğrenme merkezli bir okul iklimi oluşturmaya katkı sunuyor.

Çalışmanın önerdiği üçüncü ana başlık olan tutum ve değerlerde ise yöneticinin temsil gücünü ve okul kültürünü belirleyen etik temel ele alınıyor. Temsiliyet ve saygınlık, sosyal ve duygusal olgunluk,

sevgi ve empati, adaleti gözetme, dünya okuryazarlığı ve millî-kültürel duyarlılık gibi nitelikler; yöneticinin okul içinde güven inşa etmesini, paydaşlara karşı adil ve dengeli tutum sergilemesini ve okulun toplumsal bağını güçlendirmesini sağlayan ana unsurlar olarak tanımlanıyor. Bu değer seti, okul yöneticiliğinin teknik kapasitenin yanı sıra güçlü bir etik çerçeveye sürdürülebileceğine işaret ediyor.

Politika notu, Türkiye’de okul yöneticiliğinin profesyonel bir meslek olarak güçlenebilmesi için bu üçlü çerçevenin yalnızca tanımlanmasını değil, yöneticilerin yetiştirilmesi, seçilmesi, değerlendirilmesi ve desteklenmesi süreçlerine entegre edilmesini öneriyor. Yöneticilik rolünün öğretmenlikten ayrılan, kendi yetkinlik setiyle tanımlanan bir meslek hâline gelmesi gerektiğinin altını çizen model, politika yapıcılar için uygulanabilir ve sürdürülebilir bir yol haritası niteliği taşıyor.

Enstitü Sosyal, bu politika notu ile Türkiye’de eğitim yöneticiliğinin geleceğine dair güçlü ve bütüncül bir vizyon ortaya koyuyor. Bu vizyonla okul yöneticisini okulun yalnızca idari düzeninden sorumlu biri olarak görmüyor, öğrenme kültürünün tasarımından ve gelişiminden sorumlu bir lider olarak konumlandırıyor. Eğitim ekosisteminin güçlenmesi ve her öğrencinin daha nitelikli bir öğrenme ortamına erişebilmesi için güçlü, etik, öğrenme odaklı ve yetkinlik temelli bir okul yöneticiliği anlayışının gerekliliğine dikkat çekiyor.

“Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğinin Profili ve Bir Model Önerisi”

Okumak için tarayın

Enstitü Sosyal, Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin geleceğine yön verecek bir çerçeve sunan yeni politika notu “Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğinin Profili ve

Bir Model Önerisi”ni yayımladı. Çalışma, Enstitü Sosyal Genel Koordinatörü Dr. İpek Coşkun Armağan tarafından hazırlandı ve Türkiye’nin eğitim sistemi için bütüncül, uygulanabilir ve öğrenme merkezli bir öğretmenlik modelini ilgili paydaşlara ve tüm kamuoyuna sundu.

Politika notu, Türkiye’nin köklü öğretmen yetiştirme geleneğini günümüzün küresel dönüşümleriyle birlikte ele alarak yalnızca teknik yeterlikleri değil, öğretmenliğin bilgi, beceri, tutum ve değer alanlarından oluşan çok katmanlı yapısını görünür kılıyor. Tanzimat’tan bugüne kadar, Türkiye’nin

öğretmen yetiştirme alanında köklü bir tecrübeye sahip oluşu ve toplumsal ihtiyaçlara uygun öğretmen yetiştirme modelleri arayışının hep sürmesi, bugün için de bu deneyimlerden hareketle güncel ihtiyaçlara yönelik yeni bir rota çizmemiz gerektiğini gösteriyor. Özellikle öğrencilerin değişen öğrenme alışkanlıkları, yapay zekâ araçlarının eğitimdeki rolü, dijitalleşmenin hem yararlı hem de dezavantajlı bir konumda öğrenmeyi etkileyen etmenlerden birine dönüşümü, bugün öğrenmeyi merkeze alan bir öğretmen profilinin nasıl olması gerektiğini yeniden düşündürüyor. Bu yönüyle politika notu, Millî Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere öğretmen yetiştiren ve eğitimci istihdam eden tüm kurumlara yönelik somut politika önerilerini içermekle birlikte, günümüzün ihtiyaç duyulan ve talep edilen öğretmen profilini betimliyor.

Öğrenme Merkezli Öğretmenlik: Yeni Modelin Çekirdek İlkesi

Politika notunun merkezinde öğrenci odaklılıktan daha kapsayıcı bir anlayışa uzanan “öğrenme merkezli yaklaşım” yer alıyor. Bu yaklaşım, öğrenmeyi tek aktörlü bir süreç olmaktan ziyade, öğrencinin biyolojik, bilişsel, duygusal, kültürel ve çevresel tüm katmanlarıyla birlikte gelişen çok yönlü bir etkileşim alanı olarak tanımlıyor.

Öğrenme merkezliliğin öğretmenlik modeli açısından önemi özetle şu şekilde açıklanabilir: Bu modelle öğretmen, sadece bilgi aktaran değil, öğrenmeyi tasarlayan ve bu süreci yöneten bir aktöre dönüşür. Kalıcı öğrenme için gerekli nörobilimsel ve dilsel altyapının zayıfladığı günümüzde, öğretmen, sınıfının ihtiyacına yönelik olarak gerekli öğrenme aşamalarını belirler ve uygular. Bu modelde öğrenme, hem

pedagojik hem de sosyal bir süreç olarak ele alındığından, öğretmenlik profili, sosyal duygusal becerileri güçlü şekilde içeren bir mesleki kimlik hâline gelmiştir.

Öğrenme Merkezliliğin Etrafında Şekillenen Sosyal Duygusal Beceriler

Model, etkili öğretmenliğin yalnızca pedagojik teknikler ve yöntem repertuarıyla açıklanamayacağını, bunun aynı zamanda güçlü bir sosyal-duygusal kapasiteye dayandığını gösteriyor. Bu kapasite, öğretmenin duygularını düzenleyebilmesi, öğrencide güven duygusu inşa edebilmesi ve nezaket ile sorumluluk bilincini mesleki pratikte sürdürebilmesiyle somutlaşıyor. Öğrencinin dünyasına nüfuz edebilen bir sevgi ve empati dili kurmak, aidiyet duygusu oluşturmak ve farklı sosyoekonomik koşullara duyarlı bir ilişki biçimi geliştirmek bu çerçevenin temel bileşenleri arasında yer alıyor. Aynı şekilde, farklı öğrenme hızlarına ve farklı geçmişlere sahip öğrencilerin ihtiyaçlarına adaleti gözetken bir yaklaşımla yanıt verebilmek, öğretmenin öz güvenini ve mesleki saygınlığını sınıf iklimine ve öğrenci motivasyonuna taşıyabilmek, değişen koşullara ve farklı öğrenme profillerine—dijital çağın gereklilikleri dâhil—esneklikle uyum sağlayabilmek de öğrenme merkezli öğretmenlik profilini belirleyen alanlar olarak öne çıkıyor.

Bu tablo, öğretmenlik deneyiminin bizzat kendisinin sosyal-duygusal beceriler gerektirdiğini ve bu becerilerin öğretme süreçlerini doğrudan etkilediğini ortaya koyuyor. Başka bir deyişle öğrenme, yalnızca bilişsel bir süreç değil, güven, duygu düzenleme, empati ve aidiyet gibi duygu ve becerilerle birleştiğinde “gerçek öğrenme”ye dönüşen çok katmanlı

bir deneyim. Bu nedenle okul ortamı, yalnızca akademik kazanımların değil, aynı zamanda öğrencinin karakter gelişiminin de tamamlandığı bir alan hâline geliyor.

Politika Önerileri: Kurumların Sorumluluğu Yeniden Tanımlanıyor

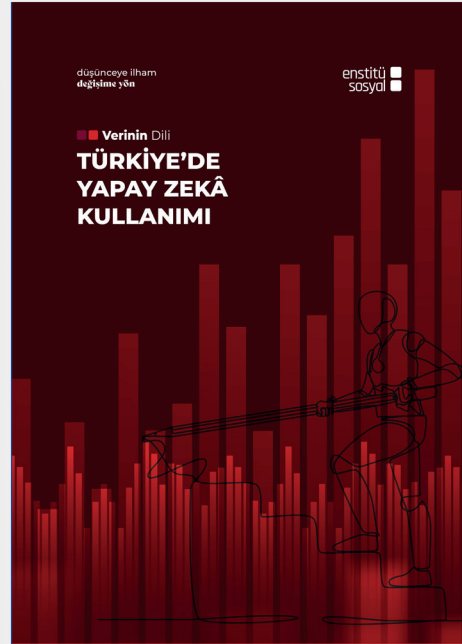
Öğrenme Merkezli Öğretmenlik politika notu, öğretmenlik profilinin güçlendirilmesini yalnızca bireysel çabaya değil, kurumsal tasarıma dayandırıyor ve bu doğrultuda üniversitelerden istihdam süreçlerine kadar uzanan hat boyunca uygulanabilir öneriler sunuyor. Buna göre öğretmen yetiştiren kurumlar, aday seçiminden itibaren mesleki profil göstergelerini esas alan bir yetkinlik çerçevesi kullanmalı; adayları yalnızca akademik başarı üzerinden değil, öğrenme merkezli düşünme, sosyal-duygusal kapasite ve kavramsal derinlik gibi alanlardaki potansiyellerine göre değerlendirmelidir.

Politika notu, aynı zamanda öğretmen istihdam eden kurumların (başta MEB) yazılı ve sözlü değerlendirme süreçlerinde bu göstergelerden yararlanmasını, aday ve deneyimli öğretmenler için göstergelerin farklı ağırlıklandırma yöntemleriyle kullanılmasını öneriyor. Hizmet içi eğitimlerin ise klasik kurs mantığından çıkıp öğretmenlerin sürekli öğrenme döngüsünü besleyen “öğrenme laboratuvarları”na ve yaşam boyu öğrenme merkezlerine dönüşmesi gerektiğini vurguluyor. Bu yaklaşımı tamamlayacak biçimde, 2017 tarihli Öğretmenlik Mesleği Yeterlikleri’nin Türkiye’nin kültürel bağlamını da içerecek şekilde güncellenmesi ve öğretmenliğin yalnızca “ne bildiği” ile değil, “kim olduğu” ve “nasıl davrandığı” ile kurulan bütüncül bir mesleki kimlik olarak ele alınması gerektiği öne çıkarılıyor.

Verinin Dili

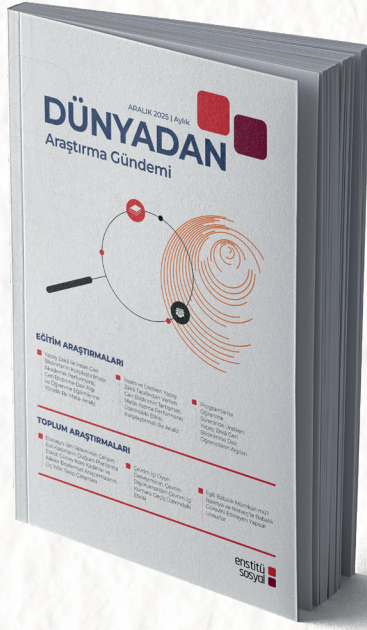
Veriler bize ne anlatır? Enstitü Sosyal, istatistiki veriler sunan araştırmalardan derleyerek hazırladığı “Verinin Dili” serisiyle, toplumsal gelişim ve değişim dinamiklerine ışık tutmaya devam ediyor. Bu seride, güncel ve çarpıcı veri setlerinin sunduğu ham verileri paylaşmakla kalmıyor; grafik ve tablolar eşliğinde veriyi analiz ediyor, anlamlandırıyor, toplumsal eğilimleri tartışıyoruz.

- Türkiye’de Eğitimin Bütçesi
- Türkiye’de Yapay Zekâ Kullanımı
- Öğretmenlik Mesleğinde Değişen Dinamikler

Okumak için tarayın

Dünyadan: Araştırma Gündemi

Eğitim ve toplum bilimleri alanında küresel düzeyde gerçekleşen bilimsel ilerlemeleri yakından takip etmek ve bu bilgileri Türkiye'deki eğitimciler ve araştırmacılarla paylaşmak amacıyla "Dünyadan: Araştırma Gündemi" isimli bir bülten serisi yayımlıyoruz. Aylık olarak yayımlanan bülten, TÜBİTAK'ın Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik Programı (UBYT) tarafından desteklenen, alanında öncü dergilerin seçkin makalelerini derleyip özetleyerek sizlere

sunuyor. Her sayıda öncelikle ilgili dergi tanıtılıyor; ardından dünya genelindeki eğitim bilimleri alanında yankı uyandıran, en çok okunan ve en çok atıf alan makalelere yer veriliyor. Bülten, Türkiye'deki eğitim ve akademik toplulukların uluslararası arenada ilgi çeken bilimsel gelişmelerden haberdar olmalarını sağlamakla kalmayıp bu bilgilerin eğitim politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkilerini tartışma imkânı da sunuyor.

- Yeni Ebeveynler için Babalık İzni, Ruh Sağlığı ve İyi Hâl: Birleşik Krallık'ta Yapılan Ulusal Bir Anketten Elde Edilen Bulgular
- Okullarda Nefret Söylemi Vakalarında Öğretmenlerin Müdahale Stratejileri
- Ergenlikte Bağımlılıklar ve Riskli Davranışlar: Sistematik Bir İnceleme ve Nitel Analiz
- Çocukların Dijital Aktivitelerini Korumada Ebeveyn Uygulamaları Üzerine Dijital Güvenlik Müdahalelerinin Etkisi
- Öğretmenleri Güçlendirmek: Duygusal Bozukluğu Olan Öğrenciler için Modüler Sınıf İçi Müdahale Yaklaşımının Pilot Uygulaması
- Olumlu Öğrenme Ortamlarını Desteklemek: Öğretmenler Araştırma Temelli Uygulamaları Ne Ölçüde Kullanıyor?

Okumak için tarayın

Dünyadan: Eğitim Gündemi

Eğitim dünyasındaki gelişmeleri yakından izlemek isteyenler için hazırladığımız “Dünyadan: Eğitim Gündemi” bülteni, her hafta küresel eğitim gündeminin öne çıkan başlıklarını derleyip okura sunuyor. Dünyadaki eğitim politikaları, müfredat değişiklikleri, yapay zekâ ve dijital eğitim teknolojileri gibi temalara odaklanan bülten eğitim alanındaki son gelişmeleri özetliyor. “Dünyadan: Eğitim Gündemi”, dünyada yükselen tartışmaları ve yenilikleri Türkiye’deki eğitim sahasıyla buluşturan, ufuk açıcı bir referans kaynağı olmayı hedefliyor.

- Dijital Neslin Analogla İmtihani: New York’ta Öğrenciler Duvar Saatini Okuyamıyor
- Çin, Akademik Baskıyı Azaltmak İçin Sınav Sayılarını Düşürdü
- İngiltere’de Gençlerin Sosyal İzolasyonuna Karşı Yüzlerce Gençlik Merkezi Kurulacak
- Gürcistan’da Zorunlu Eğitim 11 Yıla İndi, 12. Sınıf İsteğe Bağlı Hâle Geldi
- Almanya’da Öğretmenlerden Alarm: Çocuklar Kalem Tutamıyor
- Kazakistan, Medya ve Bilgi Okuryazarlığını Eğitim Sistemine Entegre Ediyor
- Güney Kore, Uluslararası Öğrencileri Çekmek İçin Eğitim ve Göç Politikalarını Yeniliyor
- İngiltere’de Sözlü İletişim Odaklı Öğretim Çok Dilli Öğrencilerin Başarısını Artırıyor
- İngiltere, Müfredata Sahte Haber, Finansal Okuryazarlık ve Yapay Zekâ Eğitimi Ekliyor
- New York’ta Okullarda Cep Telefonu Yasağı Sosyal Etkileşimi Artırdı
- Gazze’de Çocuklar ve Öğretmenler İki Yıldır Okulsuz Hayata Tutunmaya Çalışıyor
- Afganistan’da Milyonlarca Çocuk Okuma Yazma Öğrenemiyor

Okumak için tarayın

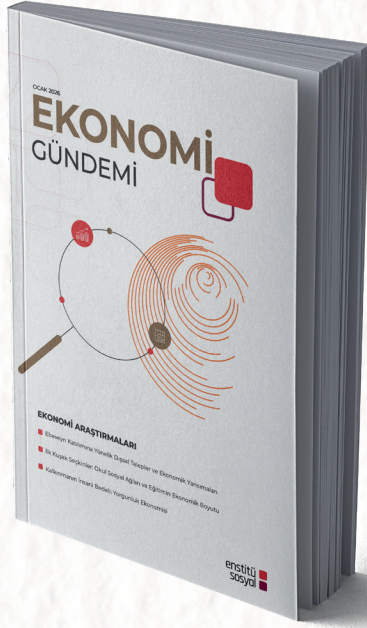
Dünyadan: Yapay Zekâ Gündemi

“Dünyadan: Yapay Zekâ Gündemi”, yapay zekânın eğitimden hukuka, ekonomiden sağlığa, kamu yönetiminden yaratıcı endüstrilere kadar uzanan etkilerini ve bu alanlardaki dönüşümleri ele alıyor. Her sayıda, Avrupa’dan Amerika’ya, Asya’dan Ortadoğu ve Baltık ülkelerine kadar uzanan örneklerle, devletlerin ve kurumların yapay zekâya yönelik stratejik adımları ve regülasyon çalışmalarına yer veriliyor. Ayrıca yapay zekânın yükselişiyle beraberinde gelen “generative AI (üretken yapay zekâ)” ve “agentic AI (özerk yapay zekâ sistemleri)” gibi yapay zekâ literatürüne dair gelişmeler derleniyor. Bülten, yapay zekâ alanındaki küresel eğilimleri ve yenilikçi uygulamaları yakından takip etmek isteyenlere güncel bir kaynak sunarak yapay zekâ okuryazarlığının gelişimine katkı sağlıyor.

- Yeni Yapay Zekâ Sistemi, İlaç Tasarımı ve Aşı Geliştirmede Önemli İlerlemeler Sağlıyor
- Yapay Zekâ, Amerikan İş Hayatını Yeniden Şekillendiriyor
- Yeni Çalışma: Sohbet Robotları Etik İlkeleri Sistematik Olarak İhlal Ediyor
- OpenAI, Yapay Zekâ Tabanlı Tarayıcı Atlas’ı Kullanıma Sundu
- Yapay Zekâ Güvenlik Testlerinin Büyük Çoğunluğu Hatalı Çıkıyor
- Kaliforniya, Çocukları Koruma Amaçlı Yapay Zekâ ve Sosyal Medya Yasalarını Yürürlüğe Koydu
- Google Deepmind, Singapur’da Yeni Yapay Zekâ Laboratuvarı Kurdu
- Yapay Zekâ Araçları Sinir Bilim Çalışmalarını Dönüştürüyor
- Yapay Zekâ Komutları Düşünme Becerilerini Zayıflatıyor mu?
- Polonya’dan Okullar için Ulusal Yapay Zekâ Eğitim Programı
- İngiltere Raporu: Duygusal Destek için Yapay Zekâ Kullananların Sayısı Artıyor
- Kaliforniya’dan ABD’de Bir İlk: Yapay Zekâ Güvenlik Yasası

Okumak için tarayın

Okumak için tarayın

Ekonomi Gündemi

Enstitü Sosyalın ayda bir yayımladığı Ekonomi Gündemi, küresel ekonominin dijitalleşme, yapay zekâ, yeşil dönüşüm ve jeoekonomik rekabet gibi dinamikler doğrultusunda geçirdiği derin dönüşümü bütüncül bir bakış açısıyla ele alıyor. Bu sürecin yalnızca ekonomik dengeleri değil, toplumların refah düzeyini ve sosyal yapısını da nasıl yeniden şekillendirdiğini, küresel örnekler üzerinden karşılaştırmalı biçimde inceliyor. Her sayıda ekonomi politikalarını ve araştırma gündemini belirleyen güncel gelişmeler derlenerek okurlara sunuluyor. Bülten, ekonomik dönüşümün arka planındaki yapısal dinamikleri görünür kılarak alan tartışmalarına katkı sağlamayı amaçlıyor.

- Dönüştürücü Yapay Zekâ Çağı Geliyor: Ekonomiyi Bekleyen 9 Büyük Sınav
- Bir Dönemin Aynasında: 1990'ların Piyasa İnancı
- Asya Usulü Mucize: Sanayi Politikasıyla Zenginleşmenin Anatomisi
- Bu Defa Farklı mı? Yapay Zekânın Üretim, İstihdam ve Eşitsizlik Üzerindeki Etkisi
- Üretken Yapay Zekâ ve İş Gücü Piyasası Sonuçları: Birleşik Krallık Örneği
- Yapay Zekâ İstihdamında Bölgesel Eşitsizlik: Zamanın ve Mekânın İzinde

İki Nokta

Enstitü Sosyalin web sitesinde her hafta yayımlanan “İki Nokta” yazıları, yerel ve küresel sorunlara dair farklı perspektifler sunuyor. Alanında uzman yerli ve yabancı yazarların kaleme aldığı bu yazılar, eğitimden toplumsal değişime, uluslararası ilişkilerden teknolojinin etkilerine kadar geniş bir yelpazede güncel konuları ele alıyor. Son dönemde yayımlanan yazılarda, çocuk-adalet ve eğitim politikalarından dekolonyal düşünme ve Filistin bağlamında yerleşimci sömürgecilik tartışmalarına, yapay zekânın politika yapımı üzerindeki etkilerinden belirsizlik çağında toplumsal dayanıklılık inşasına kadar pek çok konuya temas edildi. Gündeme dair önemli tartışmaları kaçırmamak için “İki Nokta” yazılarımızı takip edin!

Okumak için tarayın

Türkiye’de Adalet ve Çocuk: Öğrenme ve Sorumluluk Dengesi -

Fatma Betül Ercan

Seçilmiş Zihinlerden Seçilmiş Halka Amerika’nın “Mukadder Akıbeti” -

Selçuk Aydın

Dekolonyal Perspektiften Düşünme Becerileri - Refika Angkasa

Yapay Zekâ Çağında Mesleklerin Anlam Arayışı - Adnan Veysel Ertemel

Eğitimde Hareketin Önemi: Beden Eğitimi mi, Beyin Eğitimi mi? -

Yeşim Ünveren

Politika Yapımında Yapay Zekâ: Teknokratik Bir Ütopya mı, Meşruiyet Krizi mi?

- Rana Canan Cömert

Tekno-Feodalizmin Gölgesinde İnterneti Geri Almak: Lovink’in Dijital Platform Eleştirisi - Yiğit Çelik

Öğretmenler Ne İster? - İpek Coşkun Armağan

Modern Bir Yıkım Projesi: 21. Yüzyılda Filistin ve Yerleşimci Sömürgecilik -

Sefer Soydar & Ayşenur Özel Göksu

Belirsizlik Çağında Türkiye için Stratejik Bir Zorunluluk: Bütüncül Yaklaşımla Toplumsal Dayanıklılık İnşası - Selçuk Aydın

Enstitüyü İzleyin

Bir Çocuk Bütünsel Olarak Nasıl Desteklenir? Bütünleyici Sınıf Rehberliği Planı

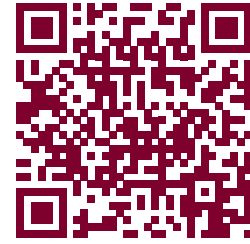
Okul İklimini Ne Belirler? Okul Yöneticisi ve Öğretmen Profili

Hiçbir Çocuk Zorba Doğmaz. Peki Neden Akran Zorbalığı Var? Akran Zorbalığına Karşı Ne Yapabiliriz?

Filistin 1. İntifada Döneminde Eğitim: Müfredatsız Bir Öğrenme Mümkün Olabilir mi?

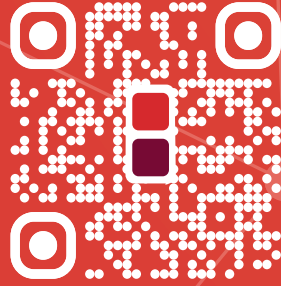

iyilik hakkında konuşmalıyız! / Enstitüden sosyal bilimlere yeni kavramlar: “iyilik Sosyolojisi”

**Sömürgecilik Biterken Başlayan Yeni Bir Sömürgecilik
Örneği: Filistin Mücadelesi**

SOSYAL MEDYADA BİZİ TAKİP EDİN

@enstitusosyal_

@enstitusosyal_

@EnstituSosyal

Enstitü Sosyal

Enstitü Sosyal

www.enstitusosyal.org

düşünceye ilham değişime yön